

Toolkit leefbaarheid platteland

*Een overzicht van toepasbare methoden om inzicht te verwerven
omtrent de belevingen, verwachtingen en toekomstbeelden die
onder bewoners van plattellandsgebieden leven.
Plus een pleidooi voor - en aanzet tot - een meer systematische aanpak.*

Inhoudsopgave	pagina
1. Ter inleiding	3
1.1 Verantwoording	
1.2 Voortschrijdend inzicht: een extra dimensie aan de toolkit	3
1.3 Eenheid in dorpsplanontwikkeling; waarom?	3
1.4 De functies van dorpsvisies & leefbaarheidplannen vanuit verschillende invalshoeken	5
1.5 Wat kunt u in de verdere hoofdstukken verwachten	6
2. Compact overzicht over 17 methoden	7
2.1 De gereedschapskist	7
2.2 De methoden en professionele begeleiding en training	7
2.3 Om het u gemakkelijker te maken	7
2.4 De 17 methoden in schema weergegeven	8
3. Beschrijvingen per methode op alfabetische volgorde	14
3.1 Naslag per methode	14
3.2 De beschrijvingen	14
4. Conclusies, aanbevelingen, uitwerking van bevindingen	36
4.1 Methoden of werkvormen	36
4.2 Ambities zijn maatgevend	36
4.3 De keuze voor draagvlak – activering – sociale cohesie; <i>één van twee aanbevelingen</i>	36
4.4 Als u kiest voor verdergaande effecten	37
4.5 Wat wordt gemist bij bestaande methoden en vraagt om een antwoord?	37
4.6 <i>Aanbeveling twee: Kies voor de verdiepte aanpak</i>	38
5. Slotwoord	40
Bijlage: Scorelijst van de 60 gescreende methoden	41

1. Ter inleiding

1.1 Verantwoording

De ontwikkeling van een dorpsplan is een goede en leuke, maar niet echt simpele zaak. Voor de meeste mensen die er als bewoner/vrijwilliger aan werken is het een eerste keer of een eenmalige aangelegenheid. Om die reden is een beproefde methode om dorpsplannen te maken aanbevelenswaardig. De meeste methoden behoeven ook in mindere of meerdere mate professionele ondersteuning. Het ontwikkelen van een dorpsplan is allereerst een lokale aangelegenheid. Een lokale verantwoordelijkheid die gedragen moet worden door betrokken burgers in combinatie met de gemeentelijke overheid. Dat internationaal met de leefbaarheid op het platteland wordt geworsteld blijkt uit de herkomst van enkele methoden, waaronder uit de USA en uit Groot-Brittannië.

De opdracht om een toolkit – of gereedschapskist – tot stand te brengen is ontstaan in samenspraak met de provincie Overijssel. De achterliggende gedachte was dat er bij dorpsorganisaties, bewonersgroepen, politici, bestuurders, beleidsmakers bij instellingen, beleidsvoorbereiders bij gemeenten en provincie, projectleiders plattelandsontwikkeling en bijvoorbeeld medewerkers van woningbouwcorporaties behoefte zou bestaan aan een overzicht omtrent bestaande en bruikbare methoden, toepasbaar bij het ontwikkelen van dorpsplannen en leefbaarheidvisies. Met de beschrijving die voor u ligt komen wij tegemoet aan die behoefte, door de meest belovende 17 methoden voor u te beschrijven. Deze 17 methoden zijn een selectie uit 60 beschrijvingen die onder de loop zijn genomen. Door middel van bureauonderzoek en contacten met de ontwikkelaars en uitvoerders is een beeld ontstaan omtrent de compleetheid van de methode, de bruikbaarheid ervan en de inzetbaarheid.

1.2 Voortschrijdend inzicht: een extra dimensie aan de toolkit

De weging en beschrijving van de methoden was de aanvankelijke opdracht, maar dat is een tamelijk technisch en weinig dynamisch proces. Het werken aan zoiets als deze toolkit roept ook vragen op. Een aantal van de beschreven methoden werd en wordt ook toegepast in Overijssel. Hoe werkt dat en wat levert dat op? Wat voegt een toolkit zoals die bedacht is, toe aan de dagelijkse praktijk? Navraag bij instellingen die actief zijn binnen de provincie Overijssel op het gebied van plattelandsontwikkeling leverde het beeld op dat er heel veel gebeurt in het kader van de Reconstructie, kleine kernenbeleid, dorpsplanontwikkeling et cetera. De inspanningen die via diverse methoden worden ingezet, leiden tot een vergrote actieve betrokkenheid. Dit is uitermate waardevol in het kader van samenlevingsopbouw en sociale cohesie.

De andere kant is, dat analyses en plannen die uit deze inspanningen voortkomen door hun diversiteit aan opzet echter vaak onvergelijkbaar blijken. Soms worden binnen dezelfde gemeentegrenzen op verschillende leest geschoeide dorpsplannen ontwikkeld. Daardoor is de impact van deze plannen in de richting van beleidsontwikkeling niet optimaal. En dat is een gemiste kans!

Door een breder scala van methoden de provincie in te pompen door middel van deze toolkit lopen wij met elkaar het gevaar dat de uitkomsten nog verder uiteenwaaieren. Dat kan niet de bedoeling zijn. In de vorm van conclusies en aanbevelingen wordt op dit element ingegaan in het slothoofdstuk.

De in Overijssel actief betrokken instellingen bij plattelandsontwikkeling welke bevraagd zijn op hun ervaringen, en ook de provincie Overijssel, beamen dat het noodzakelijk is dat er meer lijn en eenduidigheid wordt aangebracht in de ontwikkeling van dorpsplannen.

1.3 Eenheid in dorpsplanontwikkeling; waarom?

Een dorp vormt allang geen eigenstandige bestuurlijke eenheid meer. Niet alleen zijn dorpen onderdeel geworden van steeds groter geworden gemeenten, maar ook plattelandsgemeenten komen steeds nadrukkelijker in aanraking met het Europees denken en de Europese regelgeving. En daar anticipeert ook het landelijk beleid op. Bijvoorbeeld met de in de ministerraad vastgestelde Agenda Vitaal Platteland. Met de Nota Ruimte wordt ook een trend

gezet en neemt Den Haag de grote lijnen voor z'n rekening met de Ecologische Hoofdstructuur en belangrijke natuurgebieden, maar wil ook verantwoordelijkheden en taken brengen naar gemeenten en provincies. Die verantwoordelijkheden en taken vertalen zich in opdrachten om invulling te geven aan plannen voor gebieden. Dit gebiedsgericht beleid moet dus als opdracht vanuit de rijksoverheid ingevuld gaan worden. Met een dorpsplan zijn wij er dus niet.

Uitgangspunt bij het maken van dorpsplannen is, dat daarmee gestreefd wordt naar een houdbare vorm van leefbaarheid. Dit moet om allerlei redenen zoals hierboven genoemd getoetst en verbonden worden aan andere plannen die betrekking hebben op dat gebied. En dat gebied is niet meer alleen het dorp, maar betreft de gemeente, de regio, de provincie en treft onderweg het landelijk en Europees beleid, inclusief de regelgeving. Wij moeten ons er dus op bezinnen wat de impact en meest optimale beïnvloedingsvorm is die dorpsplannen kunnen krijgen om leefbaarheid op het platteland duurzaam te kunnen waarborgen.

Vergelijkbaarheid van uitkomsten van dorpsplannen is dan voorwaarde één om te kunnen komen tot gebiedsgericht beleid. Vervolgens moet er een zekere kwaliteitsgarantie zijn. De provincie Overijssel en organisaties, provinciaal actief betrokken bij deze processen, hebben met elkaar onderkend dat daaraan gewerkt moet gaan worden in de nabije toekomst. Zij steken de koppen bij elkaar om vanuit verschillende achtergronden en deskundigheden een meer sluitend antwoord te vinden voor de aanpak van leefbaarheidvraagstukken door middel van een verbeterde aanpak van dorpsplannen.

De instellingen die hieraan meedoen zijn:

- 3-PVO (NBvP-Vrouwen van Nu, Passage Overijssel, Christelijk Maatschappelijke vrouwenbeweging en Zij-actief, Katholiek Vrouwenennetwerk)
- Equivalent
- Het Oversticht
- Kunst en Cultuur Overijssel
- Landschap Overijssel
- Natuur en Milieu Overijssel
- Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen
- Projectbureau Kulturhus/OBD
- SENtrum Raalte, het samenwerkingsverband van de 3 provinciale ouderenbonden
- Servicecentrum Vrijwilligerswerk Overijssel
- Spil Adviesgroep
- Stimuland.

Op basis van de geconstateerde behoefte aan een meer eenduidig beeld gaat deze groep instellingen met elkaar aan de slag. Het doel is om op korte termijn een praktisch format te realiseren, waardoor uitkomsten van planontwikkeling vergelijkbaar worden. Daartoe staat een breed palet aan werkvormen ter beschikking die aansluiten bij het karakter en de aard van het dorp of de kernen, maar worden ingezet om daarmee eenduidig vergelijkbare gegevens boven tafel te brengen. De breedte van aandachtsvelden die in dit samenwerkingsverband van instellingen vertegenwoordigd zijn, staat ook borg voor een meer complete planvorming. Daarmee kan ook beter ingespeeld worden op bijvoorbeeld de komende Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Zorg en welzijn op het platteland zijn daarbij belangrijke aandachtspunten die vragen om specifieke aandacht.

De toets op de gedachte om meer gestructureerd om te gaan met de ontwikkeling van dorpsplannen vindt plaats op het symposium van 17 juni 2004 "*Lijn in dorpsplannen; meer effect!*". Daar kunnen gemeenten reageren op de gedachtelijn die in deze toolkit is uitgezet. Deze notitie/toolkit wordt dan aangeboden aan gedeputeerde G. Ranter, die leefbaarheid platteland in zijn portefeuille heeft, en aan de gemeenten.

1.4 De functies van dorpsvisies & leefbaarheidplannen vanuit verschillende invalshoeken

In het vervolg van de tekst worden de begrippen 'dorpsvisies & leefbaarheidplannen' samengetrokken tot dorpsplannen. Een plan zonder visie of een dorp zonder een scala aan aspecten die het dorp leefbaar maken, vormen nu eenmaal onvolmaakte grootheden. Zij moeten een eenheid vormen die zich in dit geval vertaalt in een dorpsplan met visie.

Voor bewoners geeft een dorpsplan de mogelijkheid om hun wensen, noden en gedachten gestructureerd aan te bieden aan de (lokale) overheid. Meestal met de achterliggende idee om daarmee voorzieningen te realiseren of een toekomst te waarborgen. Aan een dorpsplan kan zeggingskracht worden ontleend.

Voor de gemeentelijke overheid heeft een dorpsplan een functie ten aanzien van samenlevingsopbouw (cohesie in de samenleving behouden of aan brengen). Daarin vervult de ontwikkeling van dorpsplannen een activerende rol. Tevens worden dorpsplannen gebruikt om keuzes, prioriteiten en beleidsvisies te kunnen onderbouwen. Voorts is een onderbouwd dorpsplan een mogelijke toegang tot subsidiebronnen die buiten de gemeente liggen.

Voor de provinciale overheid geeft een dorpsplan inzicht in die plaatselijke situatie. De taak van de provincie is veeleer om tot gebiedsplannen te komen. Een gebiedsplan zou ideaal gesproken opgebouwd zijn uit een veelheid van dorpsplannen en stedelijke visies, die met elkaar verbonden zouden moeten worden. Een voorwaarde om op zo'n manier tot gebiedsplannen te komen is dat de uitkomsten qua vergelijkbaarheid van gegevens tot een eenduidig beeld kunnen leiden. Op basis van vergelijkbare dorpsplannen, met een kwalitatieve standaard is vele malen eenvoudiger gebiedsgericht beleid te ontwikkelen, worden beleidsbeslissingen eenvoudiger en zijn subsidieaanvragen beter te wegen. De voordelen die stroomlijning van dorpsplannen oplevert voor alle partijen bestaat uit winst in tijd en effect door een efficiënte aanpak. Voor betrokken bewoners(groepen) die actief met dorpsplannen bezig zijn heeft dit ook consequenties. De vergelijkbaarheid van dorpsplannen en de stimulans om gebiedsgericht te werken zal maken dat in de planvorming de betrokkenheid van bewoners ook een andere toegevoegde dimensie krijgt: men wordt meegenomen om over de grenzen van het dorp en van de directe omgeving heen te kijken. De betrokkenheid van bewoners bij *gebiedsontwikkeling* kan nadrukkelijk worden vergroot. Vaak is de schaal waarop dingen gerealiseerd kunnen worden bepalend voor de haalbaarheid. Creatieve combinaties binnen een gebied of regio zijn dus van levensbelang!

Dit als plaatsbepaling van het fenomeen dorpsplannen vanuit verschillende gezichtspunten.

Om kort te gaan:

- Bewoners hanteren het middel 'dorpsplan' om uiting te geven aan wat zij willen en ontleen daar kracht aan bij de realisering.
- Gemeenten hebben de rol om:
 - activering teweeg te brengen en bewonersbetrokkenheid te vergroten;
 - onderbouwing van beleid te genereren uit aangeleverde gegevens.
- Provincie Overijssel heeft belang bij goed doortimmerde dorpsplannen ter onderbouwing van gebiedsgericht beleid en de ontwikkeling van provinciaal beleid met een bottom-up herkomst. Voorwaarde daarbij is wel dat dorpsplannen dusdanig vorm krijgen, dat zij vergelijkbare uitkomsten opleveren. Daardoor wordt de weging van toe te kennen subsidies eenvoudiger. De provincie stimuleert betrokkenheid van bewoners op gebiedsplanontwikkeling, welke het directe dorpsplan kan overstijgen. Tegelijkertijd kan dit leiden tot een breder blikveld met meer haalbare oplossingen.

Het streven is om deze drie invalshoeken met elkaar te matchen zodat zij elkaar versterken!

1.5 Wat kunt u in de verdere hoofdstukken verwachten

In hoofdstuk 2 staat schematisch en alfabetisch gerangschikt een overzicht van de 17 geselecteerde methoden.

Deze methoden zijn getoetst op drie elementen:

- Compleetheid;
- Toepasbaarheid;
- Bevatten van interessante werkvormen.

Hieruit zou op overzichtelijke wijze een basiskeuze moeten kunnen worden gemaakt voor die methoden die het meest geëigend of toepasbaar overkomen.

Hoofdstuk 3 bevat uitgebreidere beschrijvingen van deze methoden, volgens dezelfde alfabetische volgorde. Deze informatie dient als naslag en verdieping bij het schema van hoofdstuk 2. Daarbij worden – waar mogelijk – praktijkresultaten genoemd en vindt u contactinformatie met adressen en telefoonnummers.

In hoofdstuk 4 worden er conclusies verbonden aan de reeks beschreven methoden. Het totaal aan methoden wordt ook aan een kritische toets onderworpen. Op basis van lacunes in het bestaande aanbod van methoden pleiten we voor een nieuwe aanpak voor dorpsplannen....

2. Compact overzicht over 17 methoden

2.1 De gereedschapskist

Zoals in de inleiding is gesteld, is deze toolkit een geselecteerd overzicht van methoden. Hij is oorspronkelijk bedacht als hulpmiddel waarmee gemeenten en bewonersorganisaties zich kunnen oriënteren op methoden, aanpak en aansprekende werkvormen, om daarmee de keuze voor een passende aanpak te vereenvoudigen. Dit is de eerste en meest voor de hand liggende functie van de toolkit. In het slothoofdstuk worden hieromtrent aanbevelingen en suggesties gedaan.

Deze toolkit heeft nadrukkelijk niet de pretentie om een handleiding te zijn om dorpsplannen tot stand te brengen. Dat zou hetzelfde effect opleveren als dat – bij wijze van spreken – de loodgieter binnen zou stappen, zijn kist met alle buigtangen, soldeerijzers et cetera op tafel zou zetten om vervolgens te vertrekken met de mededeling “Dat lukt wel, hè, met de aanleg van die centrale verwarming?”. Dan wordt u niet blij! Alle methoden vragen in zekere mate een professionele begeleiding en/of training.

Dit laat onverlet dat in deze rapportage overzicht en inzicht wordt geboden in de meest toepasbare methoden.

2.2 Randvoorwaarden en professionele begeleiding en training

De toolkit die voor u ligt is dus een overzicht van de gereedschappen. Zij bevat methoden waarbinnen vele interessante werkvormen te vinden zijn, waarin u kunt rondneuzen. Alle beschreven methoden vragen voorafgaand aan hun toepassing, inzicht in de werkwijze, vormen van training en meestal begeleiding. Dat is steeds in mindere of meerdere mate het geval. Dit zal een rol spelen bij de keuzes omtrent het doel en de inzetbaarheid, maar werpt tegelijkertijd een aantal vragen op bij de effectiviteit van de methode:

- Op basis van welke vraagstelling wordt aan de slag gegaan en wat willen wij boven water brengen?
- Op welke wijze worden er met de gemeente en of de provincie afspraken gemaakt omtrent aanlevering van gegevens?
- Op welke wijze zijn/worden de overheden betrokken bij het proces en verbonden aan het realiseren van (minimaal de belangrijkste) conclusies?
- Wordt het begrip ‘leefbaarheid’ vanuit verschillende gezichtspunten benaderd? Jongeren kijken immers anders tegen leefbaarheid aan dan ouderen; vrouwen definiëren leefbaarheid vanuit een ander perspectief dan de gemiddelde man. Komen deze uiteenlopende invalshoeken tot uiting?

Deze en andere vragen kunt u ‘loslaten’ op de beschreven methoden.

2.3 Om het u gemakkelijker te maken

In dit hoofdstuk worden de 17 geselecteerde methoden in een compact overzicht geplaatst. Op deze manier kan snel worden gescreend of één of meerdere van de beschreven methoden interessant zijn als antwoord op een voorkomende situatie of vraagstuk, of dat zij aansprekende, bruikbare werkvormen bevatten. Vervolgens is het mogelijk om in hoofdstuk 3 meer informatie na te slaan over de methode waar u uw oog op heeft laten vallen. Daarvoor is in de laatste kolom van het compacte overzicht een verwijzing gemaakt naar de corresponderende pagina waarop de bredere beschrijving van de betreffende methode en contactadressen te vinden zijn.

2.4 De 17 methoden in schema weergegeven

Benaming en omschrijving methode:	Bedoeld om	Fasering/accenten op	Resultaat	Duur/omvang	Kenmerkende kwaliteit	Info
ABCD-methode is gebaseerd op de empowerment van de (buurt)bewoners. Daarbij worden de talenten van de individuen aangesproken om de dragers van de (wijk)/gebieds(-) ontwikkeling te worden.	Bewoners te begeleiden naar zelfstandig handelen.	Initiatiefase, planontwikkeling en planuitvoering.	- mensen communiceren en participeren in hun directe woonomgeving - communicatie tussen de sectoren voor de wijkontwikkeling neemt toe - er ontstaat draagvlak voor de verbeteringen - netwerken bewoners/instellingen worden aan elkaar gekoppeld.	Afhankelijk van de ambities kan het variëren tussen zes maanden en drie jaar.	De talenten van de buurtbewoners vormen het basiskapitaal om de veranderingen in de directe woonomgeving te realiseren.	14
A3 Methode Betrokken partijen stellen gezamenlijk het probleem van de buurt vast. Daarop volgt het vaststellen van een kerndoel. Om het kerndoel te realiseren dien je allianties te sluiten. Dat maakt het uitvoeringsplan mogelijk.	Buurtbewoners, vrijwillige kader en ambtenaren bewust te maken bewust van onderlinge samenhang en afhankelijkheid.	Probleemanalyse planvorming en planuitvoering.	- samenwerking - draagvlak voor de plannen - netwerken - plannen.	Afhankelijk van keuzes en complexiteit van de situatie kunnen de gestelde resultaten behaald worden tussen zes maanden en drie jaar.	De bewoners, ambtenaren, vrijwilligerskader en andere betrokkenen analyseren gezamenlijk het probleem, stellen kerndoel vast, gaan allianties aan en stellen gezamenlijk een uitvoeringsplan vast. Analyse, alliantie en actie staan centraal!	16
AGORA De door de burgers ingebracht agendapunten vormen de basis voor de plannen.	Bewoners en besturen te doen communiceren. De agenda van burgers vormt de basis van het debat.	Planvormingfase.	- verbeterde communicatie tussen de betrokken partijen - groter draagvlak voor de plannen.	Het tijdsbeslag kan van zes maanden tot een jaar variëren.	De methode bevordert interactieve planvorming d.m.v. communicatiemiddelen die betrokkenen leren toepassen om daarmee de 'achterban' te horen.	18

Benaming en omschrijving methode:	Bedoeld om	Fasering/accenten op	Resultaat	Duur/omvang	Kenmerkende kwaliteit	Info
Buitengewoon leefbaar /De kern in/ Vrouwen Aan Zet De bewoners van het platteland kunnen door middel van de methode zelf plannen maken en uitvoeren om de leefbaarheid te verbeteren. VAZ is een bewerking van de methode, aangepast aan de vrouwelijke invalshoek.	Dorpsbewoners in relatie tot elkaar thema's te leren aanpakken.	Probleemanalyse en planvorming.	- verbetering leefbaarheid - bevordering sociale cohesie.	Drie weken of langer, afhankelijk van het onderwerp.	Buitengewoon leefbaar is bij uitstek een methode die door dorpsbewoners zelf gestart en uitgevoerd kan worden. Draaiboek voor bewoners is aanwezig, begeleiding wordt aanbevolen.	20
Dorpen in Actie De dorpsbewoners maken sterke/zwakte analyse van het eigen dorp aan de hand van foto's. De beelden vormen de basis voor de verbeterplannen.	Dorpsbewoners leren te kijken naar de eigen omgeving en tot planvorming te laten komen.	Probleemanalyse en planvorming.	- draagvlak ontwikkeling - op maat gemaakte plannen.	Afhankelijk van de onderwerpen kunnen activiteiten binnen zes maanden afgerond worden.	Op een creatieve manier worden dorpsbewoners betrokken bij de probleemanalyse van de eigen woonomgeving.	21
Dialogo Bewoners worden vanaf het begin betrokken bij planontwikkeling van een landelijk gebied en hun wensen worden in de plannen meegenomen. De bewoners maken samen het ontwerpplan van het gebied.	Dorpsbewoners, beleidsmakers en beleidsbepalers in planvorming te doen samenwerken.	Planvorming.	- ontwerpplan - samenwerking/netwerk - draagvlak voor de plannen.	Ongeveer een jaar is nodig om een ontwerpplan te maken.	Interactiviteit is een essentieel aspect van de methode. Daarnaast worden betrokkenen vanaf het begin bij het planontwerp betrokken. Wel hebben ze hierbij nadrukkelijk ondersteuning nodig van professionals.	22

Benaming en omschrijving methode:	Bedoeld om	Fasering/accenten op	Resultaat	Duur/omvang	Kenmerkende kwaliteit	Info
Dorpsspiegels De dorpsbewoners verzamelen zelf actief informatie over het eigen dorp. Het verkregen inzicht is herkenbaar en maakt mogelijk dat ze beter in staat zijn met de opponent of partner te overleggen over plannen rond leefbaarheid.	Dorpsbewoners voor te bereiden op dialoog met overheden en instituties.	Planvorming.	- herkenbare gegevens van de bewoners over het eigen dorp of de eigen situatie - grote betrokkenheid van de bewoners.	Binnen een termijn van drie maanden kan het project afgerond worden.	De dorpsbewoners krijgen een eenvoudig instrument om de ontwikkelingen in het eigen dorp in kaart te brengen (te monitoren). Interviews en het maken van foto's spelen een belangrijke rol. De belangengroepen kunnen op basis van deze gegevens met de overheden over de plannen overleggen. Ze hebben immers meer inzicht in de ontwikkelingen van het eigen dorp.	23
Foto Tour De groep bewoners leggen aan de hand van foto's de bestaande en gewenste situatie in de woonomgeving aan de bewoners voor. Op basis van de gesprekken komen ze tot een keuze van verbeteringen.	Wijk/dorpsbewoners door interactieve methodes medebewoners te laten activeren die (nog) geen deel uitmaken van bewonersgroepen of organisaties.	Probleemanalyse en planvorming.	- geanalyseerde situatie is herkenbaar - verbaal minder sterke bewoners kunnen evenveel inbreng hebben als verbaal sterke bewoners	Het tijdsbeslag kan variëren van drie tot zes maanden.	Wijk/dorpsbewoners kunnen op een eenvoudige maar effectieve manier een sterkte/zwakte analyse van de eigen woonomgeving maken. De minder verbale bewoners kunnen hierdoor evenveel invloed en inbreng hebben bij de keuzes rond verbeterplannen.	25
LER (Leefbaarheids effect rapportage) De bewoners vertrekken vanuit het eigen referentiekader om eigen plannen te ontwikkelen om de leefbaarheid te verbeteren.	Bewoners de discussie te laten aangaan met vertegenwoordigers van belangengroepen en politiek, op basis van eigen kennis.	Probleemanalyse en planvorming	- bij de integrale aanpak is leefbaarheid een onderdeel van het totale plan - groter draagvlak en herkenbaarheid in de plannen door grotere inbreng van de bewoners.	Afhankelijk van keuze kan de duur variëren van enkele maanden tot een jaar.	De bewoners hebben invloed op de plannen rond de leefbaarheid. Het proces van planontwikkeling heeft een integrale benadering, waarbij leefbaarheid een onderdeel is van de gehele aanpak.	26

Benaming en omschrijving methode:	Bedoeld om	Fasering/accenten op	Resultaat	Duur/omvang	Kenmerkende kwaliteit	Info
Methode van onderop De methode wil de bewoners van het platteland activeren om met elkaar en met de overheden vernieuwing in het gebied op gang te brengen.	Platteland bewoners met instemming/medewerking van de (lokale) overheid de kans te geven inbreng te hebben op de vormgeving van hun woonomgeving.	Probleemanalyse en planvorming.	- draagvlak voor verandering en vernieuwing - concrete plannen gedragen door overheid en bewoners - actieve betrokkenheid van de bewoners.	Activeren en toewerken naar een vernieuwingsproces kost ongeveer een jaar. De support van overheid en de instellingen in het gebied zijn zeer essentieel voor de planvorming.	Bewoners en overheden proberen gezamenlijk een activiteit en vernieuwing van het plattlandsgebied tot stand te brengen.	34
Paled Dorpsbewoners maken eigen leefbaarheidplannen. Door de onderlinge betrokkenheid en samenwerking ontstaat een gedragen leefbaarheidplan.	Actieve dorpsbewoners een middel te geven om daarmee richting te geven aan opvattingen over het leefbaar houden van de eigen omgeving.	Planvorming en planuitvoering deelfacetten.	- leefbaarheidplan - goede bewonerscommunicatie - groter draagvlak voor de plannen onder de bewoners.	Tot stand brengen van leefbaarheidplannen kan binnen drie maanden afgerond worden.	De dorpsbewoners maken zelf een leefbaarheidsplan voor het eigen dorp. Hierdoor is de betrokkenheid van de bewoners bij planvorming groot. Systematiek is gericht op het onderling verband. Minder op de 'kwaliteit' van het plan.	27
Planning for Real Methode is in Engeland ontwikkeld en onder andere in België uitgevoerd om problemen op te lossen door zelf een actieplan te ontwikkelen. De beleidsmakers en bewoners werken samen om de leefbaarheid te verbeteren. Lijkt bruikbaar voor plattelandbewoners.	(Wijk)bewoners tot een positionering te brengen en planmatig te leren werken om daarmee invloed te verwerven.	Probleemanalyse en planvorming op projectenniveau.	- actieplan voor de verbetering van de leefbaarheid - maquettes die inzicht geven en respect afdwingen.	Binnen een jaar kan een actieplan tot stand komen om aan de verbeteringen te werken.	Wijkbewoners werken samen om de plannen van de eigen wijk in maquettes uit te beelden. De talenten van de bewoners zijn hierbij het startpunt voor de oplossingen. Pas daarna worden instanties ingeschakeld om een bijdrage aan de oplossingen te leveren.	28

Benaming en omschrijving methode:	Bedoeld om	Fasering/accenten op	Resultaat	Duur/omvang	Kenmerkende kwaliteit	Info
PLATOO Methode is zeer praktisch en zorgt ervoor dat de dorpsbewoners, instellingen en overheden samenwerken aan de toekomst van het dorp.	Dorpsbewoners, vertegenwoordigers van (belangen)groepen en overheden gezamenlijk aan een toekomstbeeld te laten werken	Planvorming en – waar mogelijk – komen tot projectontwikkeling.	- werken aan haalbare plannen - onderlinge samenwerking laten toenemen - communicatie onderling verbeteren.	Afhankelijk van de keuzes kan het traject binnen drie maanden afgerond worden.	De dorpsbewoners creëren samen met andere betrokkenen een toekomstvisie over het dorp, maken keuzes en ontwikkelen projecten.	29
QuattroQ Is een wijkaanpakmodel en stelt de verbetering van de dienstverlening aan de bewoners centraal. Toepasbaar in plattelandssituatie.	Bewoners, overheden en dienstverleners in de wijk vraaggericht en in relatie tot elkaar tot een afgestemd dienstenpakket te laten komen.	Probleemanalyse en planvorming.	- transparante verbeterplannen - taken en verantwoordelijkheden zijn bij alle deelnemers bekend. - betere en vraaggerichte dienstverlening.	Het ontwikkelen van een (wijk)plan kan tussen zes maanden en een jaar duren.	De wijkbewoners ontwikkelen samen met de dienstverleners een plan, waarin concreet zaken zijn aangegeven om uit te voeren, waardoor instellingen eigen dienstverleningen kunnen verbeteren.	30
Scenario methode Aan de hand van een aantal scenario's over de ontwikkelingen in de toekomst worden planontwikkelingen besproken en beoordeeld. De kloof tussen heden en toekomst probeert men in de planontwikkeling te dichten.	Bewoners en overheid met elkaar systematisch naar de toekomst te laten kijken aan de hand van toekomstschetsen.	Probleemanalyse, planvorming en planuitvoering.	- ontwikkelingen heden en toekomst worden in kaart gebracht - overheid en bewoners hebben gezamenlijk toekomstplannen besproken - uitvoeringsplannen.	De tijd die nodig is voor planontwikkeling en planuitvoering kan variëren van zes maanden tot een jaar.	De bewoners worden geprikkeld hun creativiteit voor de toekomst van hun eigen woonomgeving in te zetten. Daarnaast hebben de betrokkenen een eigen inbreng en maken ze gezamenlijk afwegingen voor de toekomst. De plannen krijgen concrete vertaling in de uitvoeringsplannen.	31

Benaming en omschrijving methode:	Bedoeld om	Fasering/accenten op	Resultaat	Duur/omvang	Kenmerkende kwaliteit	Info
TOP LENS De methode gaat ervan uit dat blijvende verbeteringen alleen mogelijk zijn door de vitalisering van de plaatselijke gemeenschap. Dat betekent dat de bewoners, instellingen en overheid in de Top Lens methode samen de ontwikkeling, planning en uitvoering van de activiteiten en acties opzetten en realiseren.	Bewoners instellingen en overheid in één procesgang te brengen die over en weer tot inzichten en conclusies leiden.	Beleidsvorming, visieontwikkeling en planuitvoering.	- gezamenlijke visieontwikkeling (incl. strategie en activiteiten) - actieteams voor de uitvoering van plannen - een implementatieplan.	Op basis van ervaringen kan gesteld worden dat men ongeveer zes maanden de tijd nodig heeft. Dat is wel afhankelijk van de keuzes en de bereidheid samen te werken.	De bewoners, instellingen en overheid ontwikkelen gezamenlijk een visie en gaan daarna pas de plannen voor de uitvoering ter hand te nemen. Met het implementatieplan kan, met enkele verbeteringen, een duurzaam karakter gegeven worden. Er kan een blijvende communicatiestructuur aan gekoppeld worden.	33
Village Apraisal (Dorpswaardering) Kwantitatief onderzoek naar dorpswaardering door middel van vragenlijsten die met computer verwerkbaar zijn.	Bewoners met behulp van vragen- en scoringslijsten de gegevens die het oplevert kwalitatief te laten verwerken.	Voortraject, onderzoeksfase en natraject.	Kwantitatieve gegevens, conclusies die in het natraject vorm kunnen worden gegeven.	De doorlooptijd was in de 4 pilots 1 jaar, wat als lang werd ervaren.	Heel het dorp krijgt de mogelijkheid tot inbreng. Veel systematische informatie en telgegevens. Programma ontwikkeld. Geen vervolgacties vastgelegd.	35

3. Beschrijvingen per methode op alfabetische volgorde

3.1 Naslag per methode

Op alfabet gerangschikt treft u in dit hoofdstuk de uitgebreidere beschrijvingen van de geselecteerde methoden aan. De teksten zullen voor zich moeten spreken. Het zijn beschrijvingen die op zichzelf niets zeggen over de procesvoorwaarden en uiteindelijke doelen die ermee bereikt moeten gaan worden. Zij zijn aansprekend of zij zijn dat niet. De beschrijvingen geven een beeld van wat er op de markt is en wat daaraan of daarbinnen bruikbaar is. Kiezen voor een passend aanbod is een stap die samenhangt met de ambities die de zoekende partij nastreeft met het te ontwikkelen plan.

3.2 De beschrijvingen

1. De ABCD Methode
Beschrijving van de methodiek
De ABCD-methode is een methode voor buurt- of wijkontwikkeling. Twee uitgangspunten zijn van belang: 1. Niet de individuele en collectieve problemen, maar juist de capaciteiten, kennis en talenten van bewoners en bestaande samenwerking in allerlei (in)formele verbanden vormen het startpunt. 2. Afhankelijkheid van instellingen en overheid wordt ingeruild voor eigen kracht en onafhankelijkheid. Het doel van de methode is het zelforganiserend vermogen van de wijk te doen toenemen zodat de neerwaartse spiraal in de wijkontwikkeling wordt doorbroken, en een prettiger wijk om in te leven en werken ontstaat. En de methode geeft aan dat het niet gaat om de bewonersparticipatie in overheidsbeleid, maar om de overheidsparticipatie in burgerinitiatieven. Met andere woorden: de overheid dient het proces te faciliteren en ondersteunen. Als het proces loopt, dan treedt de overheid terug. Deze methode is ontwikkeld in de VS en wordt in een experiment in Eindhovense wijken getest en aangepast voor de Nederlandse situatie. De methode kent vijf stappen: 1. In kaart brengen van de vaardigheden en de netwerken van de bewoners. 2. Vaardigheden en netwerken koppelen om een probleem aan te pakken. 3. Vaardigheden inzetten voor de ontwikkeling en verzorging van de communicatie met een breed publiek. 4. Representatieve groep samenstellen voor het vaststellen van een visie en een plan. 5. Inbrengen van activiteiten en middelen van buitenaf om de ontwikkeling van de visie te ondersteunen. In Eindhoven is getracht drie stappen uit het model te doorlopen: 1. Ter voorbereiding: de samenstelling van de initiatiefgroepen en de doelen per wijk formuleren. 2. De capaciteiten van buurtbewoners, (informele)buurtorganisaties en instellingen in kaart brengen. 3. Bouwen aan de samenwerkingsrelaties in de buurt, waarmee het probleemoplossend vermogen wordt versterkt.

Het proces wordt per wijk aangestuurd door een initiatiefgroep van buurtbewoners, die zijn geworven/aangezocht door bestaande organisaties binnen de wijk. Samen vormen deze initiatiefgroepen een coördinatiegroep voor het experiment. Deze bewoners sturen het proces en voeren het zelf mee uit. De rol van functionarissen van gemeente en instellingen blijft beperkt tot bieden van enige ondersteuning wanneer de bewonersgroepen hierom vragen. De wijkgroepen beschikken bovendien ieder over parttime professionele ondersteuning, om het omvangrijke praktische werk mee uit te voeren. Mensen uit de initiatiefgroepen hebben interviews afgenomen, gemiddeld tien interviews per enquêteur. Daardoor hebben ze nu de beschikking over gegevens als kennis, ervaring en kwaliteiten van wijkbewoners. Deze enquêtering zal gedurende het experiment meerdere keren worden herhaald. De enquêteurs krijgen vooraf een training. Vervolgens gaan ze - voornamelijk zelf - die resultaten analyseren en omzetten in voorstellen voor nieuwe initiatiefgroepen die concrete activiteiten kunnen gaan voorbereiden en vormgeven.
Resultaten praktijk Het experiment in Eindhoven is in voorjaar 2001 gestart. Er is vooraf geen strakke planning gemaakt. Gaandeweg werden vervolgstappen vastgesteld, waarbij steeds de Amerikaanse theoretische inzichten in de methode gerelateerd werden aan de Nederlandse verhoudingen en aan de specifieke situatie en bevindingen in de experimentwijken. In een evaluatie tijdens en na het experiment is gezocht naar een antwoord op de vraag of het zelforganiserend vermogen van de wijk is toegenomen. Bovendien is gekeken in hoeverre dat het gevolg is van de ABCD-methode die in het experiment wordt toegepast. Verweij-Jonker instituut heeft een onderzoek hiernaar gedaan. Het is beschikbaar bij de genoemde organisatie. Ervaringen uit Eindhoven geven aan: • De bewoners moeten de belangrijkste spelers blijven (inhuren externen kan dit uitgangspunt ondergraven). • Elke wijk moet een eigen onderzoek doen om de talenten in kaart te brengen • Het is en blijft belangrijk om te zorgen voor een draagvlak tussen de partijen.
Ondersteuning en omvang in tijd Het experiment in Eindhoven heeft drie jaar geduurd.
Informatie verkrijgbaar bij Buurtwinkel Woensel Frank Witteveen Tel: 040 – 2445621 LCO Postbus 1004 8001 BA Zwolle Telefoon: 038 - 4232112 E-mail: lco@lcoz.demon.nl

2. De A3☼ Methode

Beschrijving van de methodiek

De A3☼ Methode is een stapsgewijze aanpak van problemen. De A3☼ methode is afgeleid van de doelgerichte interventieplanning (een werkmethode in ontwikkelingslanden)

De methode is voor eenvoudige problemen goed bruikbaar, maar komt zeker tot zijn recht in complexe situaties.

A3☼ methode kent een handzame aanpak voor alle partijen, waarbij de 3 A's van de methode staan voor Analyse, Alliantie en Actie.

De eerste fase (de Analyse) kent 5 stappen. Er wordt gestart bij de opvattingen van alle betrokkenen over een actueel (spelend) onderwerp. Daarna wordt een oorzaak-gevolgketen gesmeed, kernthema's geselecteerd, een doelanalyse opgebouwd en een daarbij behorende strategie uitgezet.

De tweede fase (Alliantie) richt zich op het verzamelen van partijen die bij de strategiekeuze een belangrijke rol spelen en het aanbrengen van een rangorde in de aanpak.

Fase drie (Actie) is het ontwerpen van acties en het opstellen van een samenhangend plan van aanpak, bestaande uit de kernthema's, haar strategieën en resultaten en bijpassende acties.

De A3☼ methode is in verschillende varianten uitvoerbaar en is ook toe te passen in losse onderdelen. Het uitvoeren van de 8 opeenvolgende stappen van de methode kost ongeveer 5 tot 7 bijeenkomsten met betrokken groepen (zoals deelnemers, vrijwilligers, instanties en gemeente). De grootte van de groep, complexiteit van het probleem en het ambitieniveau spelen hierin een belangrijke rol.

De A3☼ methode is prima toepasbaar bij wijkprocessen.

De stappen van De A3☼ methode

Analyse

1. Inventarisatieronde
 - groep vormen met deelnemers(10) die raakvlakken hebben met het te bespreken probleem;
 - oriëntatie op de situatie (wat is er aan de hand in/met ...?);
 - clusteren van reacties.
2. Vaststellen kernprobleem
 - gezamenlijk bepalen van het kernprobleem;
 - verschillende oorzaken en gevolgen benoemen;
 - oorzaken en gevolgen met elkaar verbinden.
3. In deze fase wordt basis gelegd voor de samenwerking door consensus na te streven. Meer consensus zorgt voor meer draagvlak en dat is goed voor het vervolgtraject.
4. Vaststellen kerndoel
 - subdoelen en resultaten worden in beeld gebracht (voorbeeld: weinig sociale controle is de oorzaak; het gevolg zijn veel kleine ongelukken; het subdoel is meer sociale controle; en het resultaat: geen ongelukken).
5. Aan de hand van het totale overzicht wordt een kerndoel geformuleerd.
6. Vaststellen kernstrategie
 - welke middelen kunnen bijdragen aan het bereiken van het kerndoel;
 - doelen en middelen aan elkaar koppelen (clusteren);
 - clusters concreet maken door een naam te geven (kernstrategie) ;
 - prioritering van de kernstrategie op basis van belangen en haalbaarheid.

Alliantie

7. Benoeming partijen
 - per kernstrategie bereikte resultaten formuleren (middel: tieneractiviteiten resultaat: activiteiten in uitvoering)
 - welke partijen zijn noodzakelijk om de resultaat te halen;
 - benoem de partijen als trekkers en als volgers
 - check voorgaande stappen met de partijen die bij de kernstrategie betrokken zijn/raken.

Actie 8. Vaststellen activiteiten - herhaal stap 5 met alle partijen, dus leg middelen en resultaten vast; - inventariseer welke activiteiten nodig zijn de gestelde resultaat te boeken. Activiteiten en resultaten clusteren en prioriteiten hierbij stellen. 9. Oproepen activiteiten en initiatieven - welke acties en initiatieven zijn nodig om de activiteit van de grond te krijgen; - welke partijen hebben daarbij een bepalende rol; 10. Samenhangend plan van actie Een samenhangend plan van aanpak wordt in gezamenlijkheid vastgesteld.
Resultaten praktijk Alle betrokken stellen in gezamenlijkheid een samenhangend plan vast.
Ondersteuning en omvang in tijd: Afhankelijk van de keuzes kan het variëren tussen 6 weken en 6 maanden.
Informatie Spil Adviesgroep Postbus 625 8000 AP Zwolle Telefoon: 038 – 4209000 Website: www.spilgroep.nl

3. IPP/ AGORA Model

Beschrijving van de methodiek

De methode is geschikt voor een interactieve besluitvormingsproces voor het ontwikkelen van wijkontwikkelingsplannen, bestemmingsplannen, masterplannen en plattelandsvernieuwing. De methode kent een planmatige aanpak en fasering. De fasering en de werkwijze is als volgt:

1. Consultatie en voorbereiding

Burgers, raadsleden en college van B en W brengen ideeën en onderwerpen voor het interactieve proces in. De procesbegeleider stelt een aantal uitgangspunten op voor de te volgen procedure. Het college van B en W vervult in het interactieve proces een voorwaardenscheppende en regisserende rol. Raadsleden vervullen een actieve rol in het gehele proces. Ambtenaren ondersteunen meerdere partijen.

Na consultatie van burgers, raadsleden, B en W en ambtenaren stelt de procesbegeleider in overleg met het bestuur een procedurevoorstel op dat bindend is voor alle partijen.

2.a. Agendavorming

De agenda van de burgers kan op diverse manieren worden geïnventariseerd:

1. Via telefonische interviews door volksvertegenwoordigers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties.
2. Via schriftelijke enquêtes (in kranten).
3. Via een website op internet. Zowel de agenda van de burgers als die van de politiek en die van het bestuur vormen de uitgangspunten voor de volgende fase van het proces.

2.b. Startbijeenkomst

Tijdens een openbare startbijeenkomst worden gezamenlijk de uitgangspunten voor oplossingsrichtingen vastgesteld.

3. Meningsvorming/uitwerken oplossingsrichtingen

In gemengde werkgroepen of werkateliers worden oplossingen uitgewerkt. Daarbij vervullen ambtenaren een informerende en ondersteunende functie. IPP/Agora ondersteunen en begeleiden de werkgroepen.

4.a. Stap 1 Voorbereiding besluitvorming

Presentatie van de beslispunten uit de werkateliers. De raadsleden voeren een open debat met de burgers. Ambtenaren ondersteunen. IPP/Agora ondersteunen en begeleiden het proces.

4.b. Stap 2 Voorbereiding besluitvorming

Er vindt een draagvlakpeiling onder de burgers plaats. Raadsleden voeren een open debat met de burgers. Het college van B en W doet een voorzet en legt verantwoording af van haar keuzes. IPP/Agora ondersteunen en begeleiden het proces.

4.c. Stap 3 Voorbereiding besluitvorming

De raadsvoordracht wordt opgesteld, bij voorkeur door een gemengde werkgroep van actieve burgers en raadsleden.

5. Besluitvorming

Besluitvorming in de raadsvergadering of een ander relevant democratisch besluitvormingsorgaan.

6. Uitvoering en evaluatie

Het proces wordt geëvalueerd. Een van de doelen is om burgers vervolgens interactief te betrekken bij vervolgprijzen. Volksvertegenwoordigers en bestuur stellen per project de randvoorwaarden vast. Ambtenaren en IPP/Agora stellen per project procedurevoorstellen op.

Benodigde randvoorwaarden

1. In de gemeenteraad/het besluitvormend orgaan wordt een procedurevoorstel vastgesteld dat bindend is voor alle betrokken partijen.
2. Duidelijkheid over recent genomen raadsbesluiten die niet ter discussie staan.
3. Een overzicht van plannen en projecten.
4. Bereidheid van bestuurlijke en ambtelijke 'bovenbazen' om mee te werken.
5. Benodigde financiële ruimte in de (meerjaren)begroting om projecten ook uit te kunnen voeren.

Resultaten praktijk

De methode is in het land op verschillende terreinen toegepast.

Een aantal voorbeelden:

- Toekomst verkenningen Etten-Leur;
- Herstructurering van dorpskernen Loenen;
- Plattelandsvernieuwing Eibergen;
- Leefbaarheid in Groene Hart in de gemeenten Bodegraven, Giessenland en Nederhorst.

Ondersteuning en omvang in tijd

Van 6 maanden tot een jaar kan de duur van het gekozen traject variëren. De ondersteuning van een externe procesbegeleider is noodzakelijk.

Informatie verkrijgbaar bij:

Stichting AGORA

Website: www.agora-europe.org

Telefoon: 020 – 6380558

Of:

IPP

Telefoon: 020 - 5217600

Website: www.publiek-politiek.nl

4. Buitengewoon leefbaar/De kern in/Vrouwen aan zet	
Beschrijving van de methodiek De methode start met een inventarisatie van ideeën en wordt afgerond met evaluatie van de uitgevoerde ideeën. De methode heeft een aantal zeer praktische werkbladen voor probleembeschrijvingen, mogelijke oplossingen en voor het maken van plannen. De gebruikte visualisatietechniek is een belangrijk onderdeel van de methode. De methode kan vooral ingezet worden voor de startfase, probleemanalyse en het genereren van ideeën en het formuleren van plannen. De methode Buitengewoon leefbaar hanteert vijf stappen: Stap 1: Ideeën, wensen en opmerkingen in kaart brengen. Stap 2: De deelnemers groeperen de onderwerpen op basis van of het als probleem wordt ervaren en of men ziet kans om het aan te pakken. Stap 3: De deelnemers kiezen de belangrijkste problemen en geven aan dat ze met het onderwerp aan de slag willen. Stap 4: Deelnemers bepalen wie wat gaat doen en wanneer. Stap 5: De betrokkenen evalueren de behaalde resultaten. Men kan de genoemde stappen waar nodig herhalen. In principe kunnen alle genoemde stappen in twee à drie avonden uitgevoerd worden. Tussentijdse besprekingen zijn wel belangrijk voor de voortgang en voor het genereren van nieuwe ideeën en energie.	
Resultaten praktijk De leefbaarheidvraagstukken worden onder de aandacht van de lokale bevolking gebracht. De methode draagt bij aan het bevorderen van de saamhorigheid in de gemeenschap, doordat het ervaren probleem gemeenschappelijk aangepakt wordt. De methode is veelvuldig in verschillende kleine kernen gebruikt door verenigingen van kleine kernen en plattelandsvrouwen. Binnen Overijssel wordt de methode gehanteerd door de vrouwenorganisaties Passage Overijssel, Christelijk Maatschappelijke vrouwenbeweging en Zij-actief, Katholiek Vrouwenennetwerk in combinatie met de OVKK, onder de naam 'De kern in'. Door Equivalent, het emancipatiesteunpunt voor deze provincie is de methode verfijnd naar 'Vrouwen aan Zet' in opdracht van NBVP-Vrouwen van Nu. De specifieke benadering vanuit de positie van vrouwen is daardoor nadrukkelijker in beeld gebracht en uitgewerkt dan in gebruikelijke zin. Het wordt door hen uitgevoerd, ondersteund door Equivalent. Door middel van aandacht voor de positie van de vrouw op het platteland en deelname van vrouwen aan het proces van plan- en visieontwikkeling en aan de samenleving is een extra dimensie aan de methode toegevoegd.	
Ondersteuning en omvang in tijd Drie avonden. Ondersteuning is wenselijk.	
Informatie verkrijgbaar bij: NOV/CIVIQ Postbus 2877 3500 GW Utrecht Telefoon: 030 – 2319844 of : LCO Postbus 1004 8001 BA Zwolle Telefoon: 038 – 4232112 E-mail: lco@lcoz.demon.nl	Voor 'Vrouwen aan zet': Equivalent, Experts in Emancipatie Wierdensestraat 39d 7607 GE Almelo E-mail: m.tomasini@equivalent.nl Website: www.equivalent.nl Voor 'De kern in' p/a Passage Overijssel, Christelijk Maatschappelijke vrouwenbeweging Postbus 625 8000 AP Zwolle E-mail : overijssel@passage.vrouwen.net

5. Dorp In Actie voor leefbaarheid (DIA Methode) Beschrijving van de methodiek Het traject van inventarisatie tot leefbaarheidplan duurt ongeveer zes maanden. Men begint met het in beeld brengen van de leefbaarheid van een dorp. Het gaat hierbij om uiteenlopende aspecten zoals woningbouw, voorzieningen, recreatie, veiligheid, sociale cohesie, werkgelegenheid en bereikbaarheid. Een tiental bewoners gaat op pad met een fotocamera en legt de sterke en zwakke punten van het dorp, op foto's vast. De foto's worden ontwikkeld, geselecteerd en men maakt een fotocollage voor de panelleden. Een onafhankelijk panel van dorpingen geeft vervolgens een reactie op de fotocollage en denkt na over eventuele verbeterpunten en leuke initiatieven. De dorpsbewoners worden nadrukkelijk uitgenodigd mee te denken om de leefbaarheid van het dorp te vergroten. Hiervoor wordt een dorpsavond belegd waarbij bewoners brainstormen over mogelijkheden om leefbaarheid te vergroten. Het gaat hierbij om burgerinitiatieven om leefbaarheid te vergroten of te behouden. Deze worden vervolgens uitgewerkt en 'ter adoptie' aangeboden; bestaande of ad hoc bewonersgroepen kunnen tijdens de slotavond één of meerdere ideeën adopteren en tot uitvoering brengen. De ontwikkelde methode richt zich op verbetering en versterking van de aanwezige kwaliteit in de dorpsamenleving. Knelpunten komen aan bod, maar ook kijkt men uitdrukkelijk hoe de goede dingen behouden kunnen blijven. Resultaten praktijk De methodiek resulteert in een leefbaarheidplan met concrete en uitvoerbare activiteiten. De methode is onder ander in 2003 in Varsseveld en Heelweg in Gelderland toegepast. Ondersteuning en omvang in tijd Tot stand brengen van een leefbaarheidplan kan binnen zes maanden afgerond worden. De uitvoering/realisatie van een activiteit uit het plan is volgende stap om de betrokkenheid van de bewoners vast te houden en tastbare resultaten te tonen. Informatieverkrijgbaar bij: Spectrum, Centrum voor Maatschappelijk Ontwikkeling Arnhemsestraatweg 19 6881 NB Velp (gld) Contactpersoon: Mevrouw E. Oomen Telefoon: 026-3846247 E-mail: e.oomen@spectrum-gelderland.nl Website: www.spectrum-gelderland.nl

6. DIALOOG

Beschrijving van de methodiek

De methodiek kenmerkt zich door interactiviteit. De aanpak is erop gericht de betrokkenen van begin af te betrekken bij de planvoorbereiding en planvorming bij het inrichten van een landelijk gebied. De methode is ontwikkeld om de plannen voor de(her)inrichting van het landelijk gebied beter te laten aansluiten bij de wensen van de bewoners in een gebied/regio.

De methodiek kent drie belangrijke pijlers:

1. Intensief contact met het gebied en bewoners. De bewoners worden vanaf de start erbij betrokken om de wensen en problemen aan te kaarten. Zij hoeven geen ontwerpen te maken. Dat wordt aan de deskundigen overgelaten.
2. Vooraf is er geen vast eindbeeld. De betrokkenen bij de planvorming en planontwikkeling leggen geen beperkingen op hoe het eindresultaat eruit moet zien. Het ontwikkelen van een beeld is onderdeel van het proces.
3. Het planproces wordt transparant gemaakt. Alle betrokkenen en geïnteresseerden kunnen de ontwikkeling van de plannen en het proces goed volgen. Het is duidelijk, inzichtelijk en toegankelijk voor een breed publiek. Het uiteindelijke plan is voldragen en kan op een brede steun rekenen.

De methode kent vier fasen:

- **Startfase**
De opdrachtgever en de opdrachtnemer gaan gezamenlijk na welk project zich leent voor de toepassing van de methode. Voorwaarde is wel dat de opdrachtgever (het bestuur) de werkwijze onderschrijft. Een andere voorwaarde is dat het project zich nog in het beginstadium bevindt. Het proces wordt in nauw overleg en samenwerking ontwikkeld.
- **Ouverture**
De bewoners van het gebied worden uitgenodigd om de ervaringen met het gebied kenbaar te maken. Tijdens de bijeenkomst krijgen ze de gelegenheid kansen en bedreigingen te benoemen en uitdagingen te formuleren. De inventarisatie vindt in de subgroepen plaats. De experts van betrokken organisaties analyseren de resultaten. Zij ontwerpen op basis van de uitkomsten een vragenlijst.
- **Kerndialoog**
Tijdens de kerndialoog bijeenkomst genereren de bewoners van het gebied een groot aantal mogelijke oplossingen voor de gesignaleerde problemen. De deskundigen en bewoners selecteren een aantal ideeën, werken deze verder uit en komen tot voorstellen van haalbare streekeigen oplossingen. De oplossingen worden aan de opdrachtgevers aangeboden, die een afweging maken. De meest kansrijke oplossingen worden verder uitgewerkt. De oplossingen worden als bouwstenen meegenomen in de ontwerpplannen.
- **De finale (ontwerpplan)**
Het ontwerpplan wordt tijdens de finale aan de bewoners voorgelegd. Dit gebeurt aan de hand van bijeenkomsten, spreekuren, inlooptagen en individuele gesprekken. De reacties van de bewoners worden betrokken bij het uitwerken van het ontwerpplan.

De directe eindgebruikers hebben de voornaamste rol bij de probleemdefinitie en het ontwerp. Daarna worden experts ingeschakeld om een eindontwerp te maken. De procesbegeleiders dienen over voldoende vaardigheden te beschikken. Vaardigheden zijn vooral van belang bij het organiseren van de bijeenkomsten en bij de toepassing van de (creativiteits) technieken. De gespreksleiders worden hierop getraind voordat het traject van start gaat.

Resultaten praktijk

Intensieve contacten met het gebied en betrokken partijen maken het mogelijk dat er een voldragen plan tot stand is gebracht die op brede draagvalk is gestoeld.

De ervaring leert dat er een jaar nodig is een planvormingsfase goed te doorlopen. Daarbij is een procesbegeleider met technische en inhoudelijke proceskennis onmisbaar.

Men heeft de methode toegepast in onder andere Zeeland, Schoonebeek en Westerwolde.

Ondersteuning en omvang in tijd

In een jaar tijd kan een planvormingsfase afgerond worden, waarbij het plan voldragen is en een brede steun heeft.

Informatie verkrijgbaar bij:

De dienst het Landelijke gebied Utrecht

Telefoon: 030 – 2756788

Contactpersoon: Ilse Gordijn

Naast de beschrijving van ervaringen (intern stuk) is er ook een videoband beschikbaar.

7. Dorpsspiegels**Beschrijving van de methodiek**

Dorpsspiegels kan op een relatief simpele manier de kwaliteit van leven in het dorp in kaart brengen. Daarvoor volstaat een beperkte hoeveelheid informatie. Deze basale informatie vindt men in de dorpsspiegels. Op basis van deze informatie kunnen dorpsbewoners eerste conclusies trekken en vragen stellen die wellicht nader onderzoek vragen. Tevens krijgt de gemeente een instrument waarmee ze beleid kan maken dat op maat van de dorpen is toegesneden.

Dorpsspiegels start met een enquête, die persoonlijk gebracht en opgehaald wordt, waardoor de betrokkenheid en de respons zeer hoog is. Naast de uitkomsten van de enquête zijn de dorpen in foto's vastgelegd.

Groepsinterviews en sleutelfiguur-interviews worden gehouden. De interviews kleuren de statistieken van de enquête in. Ze geven fingerwijzingen hoe de statistieken geïnterpreteerd kunnen worden. De gekozen sleutelfiguren wonen voor het merendeel al jaren in het dorp en zijn actief in het verenigingsleven. De groepen die geïnterviewd worden zijn divers. Op grond van deze verschillende informatiebronnen is het mogelijk een geschakeerd, maar toch samenhangend beeld te schetsen van de dorpen in een gemeente.

Uitgangspunten van dorpsspiegels zijn:

Herkenbare gegevens van de dorpen. Dorpsbewoners oordelen over hun eigen situatie, er is geen sprake van een oordeel van buiten.

Het informatiemateriaal is voor het overgrote deel door de dorpsbewoners zelf verzameld. Zij hebben de enquêtes inhoudelijk beoordeeld en vervolgens rondgebracht en opgehaald. Zij hebben teams van fotografen op pad gestuurd, onderschriften bij de foto's gemaakt en interviews gehouden. Honderden mensen zijn bij de verschillende rondes van de informatieverzameling betrokken geweest. Dit aspect van zelfwerkzaamheid geeft een meerwaarde aan de dorpsspiegel.

De combinatie van informatiebronnen is belangrijk. Niet alleen enquêtemateriaal is verzameld, maar ook visueel materiaal, interviewmateriaal en statistisch materiaal. Aan de hand van cijfers, woorden en beelden wordt het verhaal van de dorpen verteld.

Dorpsspiegels is een instrument voor dorpsbewoners om ze te helpen bij het verbeteren van hun dorp, de omliggende dorpen en de gemeente.

Dorpen zijn geen natuurfenomenen. Ze zijn gemaakt door mensen, wat betekent dat ze ook veranderd en verbeterd kunnen worden. Bij dit verbeteringsproces speelt de gemeente een belangrijke rol, maar ook de maatschappelijke organisaties, de ondernemers én andere betrokkenen.

Resultaten praktijk

In de dorpsspiegel kunnen de verschillende partijen lezen wat voor dorpsbewoners zwaar weegt en telt. Wat vinden zij waardevol, waar ergeren zij zich aan? Deze waarderingen en ergernissen zijn niet alleen in de interviews terug te vinden, maar ook in de antwoorden op de enquêtevragen. De vragen van de enquête zijn vooral gekozen om de subjectieve beleving van dorpsbewoners in beeld te krijgen.

Het is een monitor van de gegevens van een dorp, van waaruit de belangengroepen in gesprek kunnen komen met de bewoners en de gemeente. Het is eenvoudig en makkelijk en vooral gebruikersvriendelijk. (middels een cd-rom)

Ondersteuning en omvang in tijd

Afhankelijk van het aantal actieve bewoners, kan het traject binnen drie maanden afgerond worden.

Informatie verkrijgbaar bij:

NIZW Centrum Sociaal Beleid
Drs. R.J.M. Engbersen
Postbus 19152
3501 DD Utrecht
Telefoon: 030-2306371
Fax: 030-2319641
E-mail: R.Engbersen@nizw.nl
Website: www.dorpsspiegels.nl

8. De Foto-Tour Methode

Beschrijving van de methodiek

Het project wordt aangegrepen om bewoners te activeren die nog geen deel uitmaken van bestaande bewonersgroepen of andere kaders in de buurt. Dit gebeurt aan de hand van de fotomethode, waarin bewoners hun eigen woon- en leefomgeving via foto's in beeld brengen. Specifieke doelgroepen, zoals kinderen en jongeren, kunnen binnen deze methode participeren door middel van tekeningen, collages of videomateriaal. Het resultaat van de fotomethode is een levendige collage van de buurt, waarmee bewoners hun buurt in beeld brengen.

De fotomethode bestaat uit vier stappen:

1. de voorbereidingen;
2. de tour;
3. het toevoegen van de derde dimensie (verdieping);
4. presentatie aan de buurt.

In de fotomethode gaan bewoners uit de buurt zelf foto's maken. Zij doen dit aan de hand van opdrachten die van tevoren door de buurtwerker zijn opgesteld. Met de opdracht in de hand gaan de bewoners foto's maken over de positieve en negatieve kanten in de eigen buurt (de tour).

Nadat over alle thema's foto's zijn ontwikkeld en afgedrukt komen de fotografen bij elkaar om de foto's te bespreken (de derde dimensie). De foto's zijn naar thema's geclusterd en dubbelingen zijn eruit gehaald. Tijdens de bespreking geeft de fotograaf bij elke foto de reden waarom hij of zij die foto heeft gemaakt. De andere fotografen kunnen hierop reageren door er met stickertjes een nieuwe reden of een argument aan toe te voegen. Over de foto's en argumenten wordt inhoudelijk verder gesproken met de aanwezige fotografen. Deze discussie geeft een brede doorkijk van de buurt en levert een beeld op van de belangrijkste onderwerpen die er in de buurt spelen.

Na het toevoegen van de derde dimensie wordt er van alle foto's een collage gemaakt die aan de buurt gepresenteerd wordt (de laatste stap). Bij de foto's worden de argumenten en redenen vermeld, zoals de fotografen deze hebben geformuleerd. Tijdens de presentatie aan de buurt krijgen alle buurtbewoners de kans om de foto en bijbehorend onderschrift te steunen (groen stickertje) of kenbaar te maken dat ze het er niet mee eens zijn (rood stickertje). Na afloop van de presentatie is het duidelijk welke ideeën het meest gesteund worden en welke niet. Van de onderwerpen die de meeste steun krijgen (maximaal 3 of 4) worden oorzaken en gevolgen alsmede doelen en resultaten in een bewonersavond vastgesteld.

Resultaten praktijk

De methode zorgt ervoor dat er vele groepen bewoners meedoen en reageren op de gepresenteerde plannen. Hierdoor ontstaat een grote draagvlak voor de plannen. De doelen en resultaten worden door de bewoners vastgesteld.

Ondersteuning en omvang in tijd

De totale tijd, inclusief de voorbereiding, kan tussen de 3 en 6 maanden zijn.

Informatie verkrijgbaar bij:

Spil Adviesgroep
Postbus 625
8000 AP Zwolle
Telefoon: 038 – 4209000
Website: www.spilgroep.nl

9. Leefbaarheids Effect Rapportage (LER)

Beschrijving van de methodiek

Deze methode is ontwikkeld door de Vakgroep Ruimtelijke Planvorming van de Wageningen Universiteit en Researchcentrum om de leefbaarheideffecten op een volwaardige en systematische manier in besluitvormingsproces van de beleidsmakers mee te laten wegen. De methode is met name geschikt voor de planvormingsfase. De bewoners hebben een actieve inbreng bij de totstandkoming van het proces, mening en planvorming.

Men gebruikt verschillende technieken: interviews, enquête, rondetafelgesprekken, scenariostudies, et cetera om een voldragen LER tot stand te brengen.

De methode is als volgt opgebouwd:

De eerste stap: de huidige leefsituatie wordt geanalyseerd en knelpunten worden benoemd. Dit gebeurt via een schriftelijke enquête onder de bewoners.

In de enquête komen vier aspecten van leefbaarheid aan de orde:

- ruimtelijke aspecten;
- sociaal culturele aspecten;
- sociaal economische aspecten;
- politiek bestuurlijke aspecten.

Op basis daarvan worden actuele ontwikkelingen en sociale kenmerken beoordeeld.

De tweede stap is de analyse van actuele vraagstukken op het gebied van leefbaarheid. Dit gebeurt door interviews met besturen van verenigingen/organisaties van plaatselijk belang. Daarin komen aanvullingen op de eerste stap door karakteristieken van dorp aan te geven, nadere bespreking van het thema leefbaarheid en veranderingen, hoe de besturen op de veranderingen hebben geanticipeerd en welke nieuwe thema's er rond leefbaarheid zijn. Stap drie is de analyse van de regionale thema's die van belang zijn voor de ontwikkeling van het gebied. Dit gebeurt op grond van recente toekomstverkenningen, die aangevuld worden met demografische ontwikkelingen.

De vierde stap is de analyse van lokale thema's. Daarvoor worden interviews gehouden met vertegenwoordigers van de organisaties uit de publieke en private sfeer.

De interviews sluiten eveneens aan bij de vier aspecten van leefbaarheid en worden uitgewerkt in thema's voor de toekomst.

De laatste stap is ontwikkeling van de beleidsscenario's en de visualisering ervan in voorbeeldplannen.

Praktijk resultaten

Het inzetten van LER als hulpmiddel kan leiden tot het oprichten dan wel verstevigen van de positie van een formele organisatie t.b.v. leefbaarheid in een gebied. Daarbij kan men als hulpmiddel inzetten om een plan of besluitvormingsproces te beïnvloeden t.b.v. leefbaarheid van het gebied.

In de gemeente Opsterland is de aanpak LER ingezet en dat heeft geresulteerd in een leefbaarheidplan.

Ondersteuning en omvang in de tijd

Afhankelijk van de keuzes kan het variëren van enkele maanden tot een jaar.

Informatie

WUR

Vakgroep Ruimtelijke Planvorming

Contactpersoon Marjan Hidding

Telefoon: 0317 – 482697

Website: www.wur.nl

10. Palet methode(n van Actuele Leefbaarheids Doelen) Beschrijving van de methodiek Het plan is een soort agenda waarin verwoord staat wat de bewoners op dit moment belangrijk vinden. Actuele leefbaarheidplannen opstellen is een essentieel onderdeel van de methode. De werkwijze van de methode is interactief. De methode kent 6 fasen: Fase 1. Inventarisatie Ideeën en suggesties en opmerkingen van de bewoners worden in kaart gebracht. Fase 2. Ideevorming Er wordt een tussenrapportage samengesteld met aandachtspunten en voorstellen voor maatregelen. Fase 3. Interactie De betrokkenen worden over de tussen rapportage geïnformeerd en om commentaar gevraagd. Fase 4. Opstellen dorpsplan Op basis van interactie wordt een dorpsplan opgesteld. Fase 5. Presentatie plan Het dorpsplan wordt aan de bewoners voorgelegd. Fase 6. Dorpsplan op gemeenschappelijke beleidsagenda Het dorpsplan wordt aan de gemeente aangeboden.
Praktijk resultaten De werkwijze zorgt ervoor dat er draagvlak is en gezamenlijk een dorpsplan wordt ontwikkeld. Betrokkenheid van de bewoners van onderop is de belangrijkste opbrengst van de methode.
Ondersteuning en omvang in tijd Het tot stand brengen van een dorpsplan kan binnen drie maanden worden afgerond.
Informatie verkrijgbaar bij: OVKK Overijssel Stationsweg 5 8011 CZ Zwolle. Telefoon: 038 - 4218492

11. Planning For Real

Beschrijving van de methodiek

De methode Planning For Real maakt de start met een zoektocht naar potenties in een buurt/wijk/dorp. Er wordt gemikt op het stimuleren en ontwikkelen van eigen mogelijkheden/potenties en verantwoordelijkheden van een buurt/wijk/dorp en de organisaties. De kansen in de woon- en leefwereld (zoals ruimte, gebouwen, grondstoffen en bedrijven) komen in beeld en er is een talentenjacht door en voor bewoners.

In de stappen daarna worden de problemen getraceerd. Bij de oplossingen wordt eerst gekeken naar de al bestaande potenties bij de bewoners. Pas daarna sluiten de instanties en de overheid aan met de oplossingen en de bijdrages. Uiteindelijk komt er een actieplan met de planning, deelnemers, verantwoordelijkheden, opdrachten en financiën.

Planning For Real kenmerkt zich door veel werkmateriaal (handzaam en hanteerbaar) zoals talentenformulieren, maquettes en keuze-matrixen.

De methode is geschikt voor alle bewoners. Ook voor mensen die verbaal minder vaardig zijn, is de methode zeer uitnodigend om mee te doen.

Praktijk resultaten

Integrale activiteitenplan, veel tussentijdse activiteiten en dynamiek in de omgeving en tussen de samenwerkingspartners. De grondlegger van de methode heeft zijn methode in Engeland toegepast. Daarna is het 'overgewaaid' naar het vasteland. Onder andere is het in de Belgische gemeente Beersel toegepast. Hier is een boek over geschreven wat stapsgewijs aangeeft hoe men het een en ander heeft aangepakt.

Ondersteuning en omvang in tijd

De ervaringen in België geven aan dat je voor de methode in totaal een jaar nodig hebt.

Informatie

Spil Adviesgroep
Postbus 625
8000 AP Zwolle
Telefoon: 038 – 4209000
Website: www.spilgroep.nl

12. PLATOO (Plattelands Activering en Toekomstgericht Ontwikkelen en Ontwerpen)
Beschrijving van de methodiek: De Plattoo methode is een praktisch instrument voor activering in dorpen en buurtschappen. De methode zorgt ervoor dat groepen, individuen, instanties en overheden samen werken aan de toekomst van een dorp. Het accent ligt op het oproepen van ideeën, het opstellen van een toekomstvisie en het initiëren van concrete ideeën met bijbehorende plannen. De onderdelen van de methode kunnen ook gebruikt worden voor het ontwikkelen van ideeën. De methode Plattoo wil, naast de economische en fysieke pijler, ook de sociale pijler in een gebied een centrale positie geven. De Methode kent 9 stappen. De stappen zijn opgebouwd rond een roos. Deze ROOS van PLATOO staat symbool voor de bloei van een straat of dorp. Aan de hand van 10 thema's formuleren de deelnemers een toekomstvisie en maken ze ideeën en plannen. De activering kent 9 stappen in de vorm van 3 grote bijeenkomsten, 1 startgesprek, 2 terugkoppelingsmomenten, 2 specifieke voorbereidingsstappen en 1 keer de overdracht van de resultaten. In drie maanden tijd kunnen alle negen stappen doorlopen worden.
Praktijk resultaten De methode zorgt ervoor dat snel de stap van visie naar project gezet wordt. De plannen zijn door de groepen op haalbaarheid getoetst. De methode kan gebruikt worden om hot items voor integrale beleidsontwikkeling in beeld te krijgen. De methode is bedoeld voor al die organisaties en instellingen die snel en overzichtelijk aan de slag willen met de betrokkenheid en inbreng van de bevolking op het platteland. Spil heeft de methode in de gemeente Ommen uitgetoetst.
Ondersteuning en omvang in tijd Afhankelijk van de keuzes en inhoud van het traject/project kan men het traject binnen drie maanden afronden.
Informatie Spil Adviesgroep Postbus 625 8000 AP Zwolle Telefoon: 038 – 4209000 Website: www.spilgroep.nl De methode is tevens op cd-rom beschikbaar.

13. QUATTROQ Methode Beschrijving van de methodiek De QuattroQ methode is een wijkaanpak model/methode. De kwaliteitsverbetering staat primair in het teken van een betere dienstverlening aan en met de bewoners, tussen bewoners onderling en verbetering van de infrastructuur in de wijk. Als wijkaanpak model is QuattroQ-methode de schakel tussen wijkbeheer (= voorkomen en verbeteren) en wijkontwikkeling (= ontwikkelen en creëren). De methode kent een cyclische jaarmodel van 4 stappen. Te weten: 1^e stap: Diagnose en Activering; 2^e stap: Ordenen en Selecteren; 3^e stap: Onderhandelen en Kiezen; 4^e stap: ontwerpen en Uitvoeren. QuattroQ methode is in alle opzichten activerend naar alle betrokkenen. Het stimuleert vraaggericht werken/aanbod en motiveert bewoners om zelf de schouders eronder te zetten. Per stap wordt in de QuattroQ methode verschillende technieken toegepast om het bereik onder de bewoners te verhogen. Een wijkplan is een jaarlijks terugkerend plan en dient als contract tussen de overheid, instanties (dienstverleners) en bewoners. Het kan ook dienen als instrument voor het management en de procesbegeleiders.
Praktijk resultaten Een transparant wijkplan dat door bewoners en instanties besproken en vastgesteld is en ook uitgevoerd kan worden. Alle betrokkenen laten zien welke potenties en verantwoordelijkheden ze op zich willen nemen. Daarnaast is de aandacht gevestigd op de maatschappelijke ontwikkelingen en het vraaggericht werken van de dienstverleners.
Ondersteuning en omvang in tijd Afhankelijk van de keuzes kan het ontwikkelen van een wijkplan tussen de zes maanden en een jaar duren.
Informatie Spil Adviesgroep Postbus 625 8000 AP Zwolle Telefoon: 038 – 4209000 Website: www.spilgroep.nl

14. Scenario methode

Beschrijving van de methodiek

Binnen de scenariomethode spelen verschillende toekomsttypen een rol: mogelijke, waarschijnlijke of niet-waarschijnlijke, gewenste of niet-gewenste toekomsten. Men onderscheidt twee typen toekomstverkenningen: het projectieve scenario en het prospectieve scenario. Bij het projectieve scenario wordt het heden als het ware 'doorgetrokken' naar de toekomst. Bij het prospectieve scenario wordt er vanuit het heden, op basis van alternatieve wensbeelden, een 'sprong' gemaakt naar mogelijke toekomstbeelden. Vervolgens wordt nagegaan welke processen nodig zijn om de kloof tussen het heden en het toekomstbeeld te dichten.

Op deze manier kunnen andere dan de voor de hand liggende toekomstbeelden naar voren komen. Na het opstellen van de scenario's worden de consequenties van de verschillende toekomstbeelden geanalyseerd.

Bij het opstellen van scenario's kan uit verschillende bronnen worden geput. Om te beginnen kan kennis worden ontleend aan het verleden; in veel scenario's speelt bijvoorbeeld het idee van een zeker trendmatig verloop een belangrijke rol. Kennis kan ook worden ontleend aan ontwikkelingen of situaties elders. Daarmee komen soms nieuwe mogelijkheden in zicht. Onmisbare bronnen zijn daarnaast de fantasie en opvattingen over een gewenste toekomst.

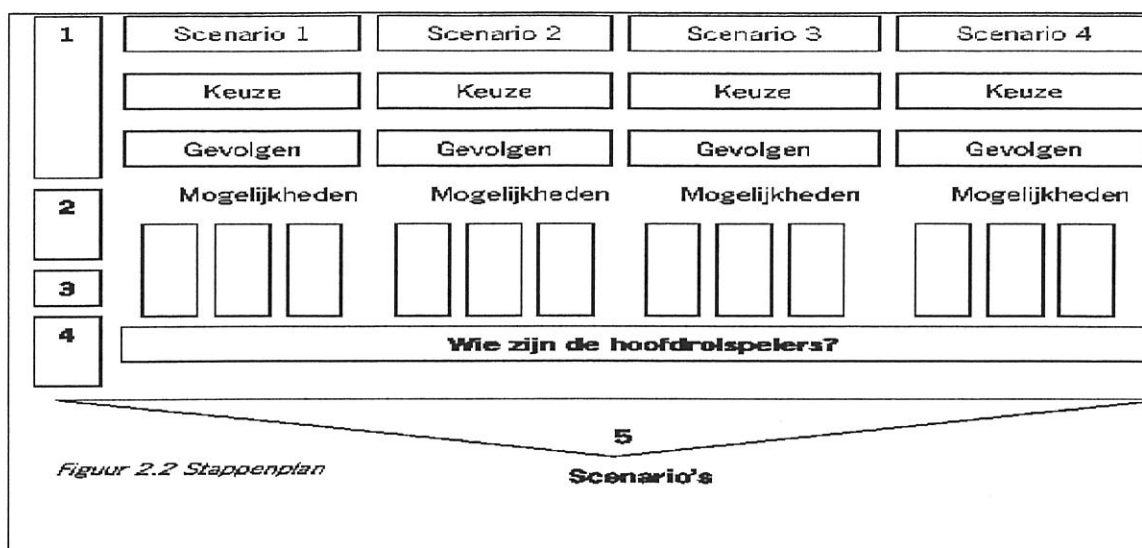
Wat kenmerkt een goed scenario voor de toekomst?

- Het scenario moet een deel van de belanghebbenden kunnen aanspreken en voor hen een aantrekkelijke mogelijke toekomst verbeelden.
- Het scenario moet een reële toekomst verbeelden. Bijvoorbeeld: het bouwen van flats midden in het landelijk gebied lijkt een weinig realistisch toekomstperspectief.
- De scenario's moeten voortbouwen op huidige (maatschappelijke) ontwikkelingen, of juist betrekking hebben op nieuwe ontwikkelingen.
- De scenario's moeten ingaan op ontwikkelingen in de zorg in het dorp en op het ruimtelijk beleid.

De scenario's kunnen als volgt tot stand komen:

Na informatieverzameling uit literatuur en gesprekken met bewoners en deskundigen is een aantal proefscenario's opgesteld. Hierin staan een aantal duidelijke keuzes voor de toekomst (stap 1). Deze proefscenario's worden getoetst in een brainstormbijeenkomst met de bewoners. Zij geven aan wat hun ideeën en beelden zijn op het gebied van de ruimtelijke situatie en de leefbaarheid bij de scenario's die ze voorgelegd krijgen (stap 2). Met deze informatie worden de scenario's verder uitgewerkt (stap 3) en gepresenteerd aan vertegenwoordigers van verschillende belangenpartijen. Hier moet de vraag over verantwoordelijkheid in het veranderingsproces beantwoord worden (stap 4). Met deze ondersteuning is een groot gedeelte van de procesbeschrijving geschreven. Na aanpassing en aanvulling met beelden (stap 5) zijn ze afgerond.

Stappenplan in schema (volgende pagina)

Praktijk resultaten

Door de bewoners en gemeente gedragen toekomstvisie en uitvoeringsplannen. De genoemde methode is in Gelderse kern De Glind toegepast.

Ondersteuning en omvang in tijd:

Afhankelijk van grootte van het gebied en complexiteit kan benodigde tijd variëren tussen zes maanden en een jaar.

Informatie

Wetenschapswinkel WUR
 Postbus 9101
 6700 HB Wageningen
 Telefoon: 0317 - 484661
 Klaske Nijland
 E-mail: wetenschapswinkel@alg.kb.wau.nl
 Websites:

- www.wur.nl/wewi
- www.wetenschapswinkels.nl
- www.deglinddigitaal.nl/document

15. Top LENS Methode

Beschrijving van de methodiek

De Top LENS Methode is van oorsprong een Amerikaanse methode (uit Chicago). De Methode gaat ervan uit dat blijvende verbeteringen alleen mogelijk zijn door de vitalisering van de plaatselijke gemeenschap. Dat betekent dat de bewoners, instellingen en overheid in de Top LENS Methode samen de ontwikkeling, planning en uitvoering van de activiteiten en acties opzetten en realiseren.

In de Top LENS Methode wordt gesproken over 4 pijlers namelijk:

- oriëntatie;
- 5 planningworkshops;
- training workshopleiders;
- implementatie.

De sleutel tot verbeteringen zit in de 5 workshops:

- ontwerp;
- perspectief en tegenspraak;
- richtinggevende planning;
- manoeuvre of actieplanning;
- resultaat.

Doordat de workshops uitgevoerd worden door lokaal betrokkenen, is er sprake van een belangrijke stap in de richting van implementatie.

Een bijzonder punt in de methode is de tegenspraak; het vroegtijdig in kaart brengen van de blokkades. De methode is intensief, maar zorgt voor een hoge participatiegraad, een gezamenlijk gedragen plan, een implementatie plan en inzicht in de situatie en werkwijze middels kaarten met visie, tegenspraken, strategische koers(plan) en tactieken.

Een andere bijzonder punt is ook de strakke tijdsplanning en het werkschema. Alle betrokkenen dienen zich hieraan te houden.

Praktijk resultaten

Gezamenlijke visieontwikkeling (visie, strategie en activiteiten), de vorming van actieteams voor de uitvoering en een implementatieplan.

Ondersteuning en omvang in tijd:

De ervaring leert dat er, afhankelijk van de keuzen en samenwerkingsbereidheid, ongeveer een halfjaar nodig is voor de uitvoering.

Informatie

Spil Adviesgroep
Postbus 625
8000 AP Zwolle
Telefoon: 038 – 4209000
Website: www.spilgroep.nl

16. VAN ONDEROP SAMEN Beschrijving van de methodiek De methode is ontwikkeld om een proces op gang te brengen en te houden waarbij de bewoners zich in onderlinge samenwerking inzetten voor de ontwikkeling van hun eigen (woon)gebied, op een manier die resulteert in nieuwe plannen en initiatieven. Tevens creëert het draagvlak voor de vernieuwingen. De methode is geschikt om projecten te ontwikkelen in gebieden waar nog weinig initiatieven van bewoners genomen zijn of waarvoor nog weinig draagvlak is bij de bewoners en bestuur voor vernieuwing. De methode kent een stappenplan van vier fasen: Oriëntatiefase De nadruk ligt op het verkennen van het gebied op alle terreinen (economisch, ruimtelijk/fysiek en sociaal), het opsporen van sleutelfiguren en een keuze maken voor een projectlocatie. Vorbereidende fase Deze fase heeft als doel de innovatiegroep van de bewoners te installeren en te starten met het project en proces. Uitvoeringsfase De ideeën worden ontwikkeld en concreet in projectvoorstellen vertaald. Afsluitende fase De projectvoorstellen worden gepresenteerd. Na het vaststellen van de kaders en randvoorwaarden voor het project start de realisatiefase van het traject. Het traject duurt ongeveer een jaar. Inzet van een externe begeleider in het begin is zeer essentieel. Voor de realisatie fase is de inhoudelijke kennis van een professional nodig. Ten slotte, is de medewerking en positieve houding van een lokale overheid onontbeerlijk.
Praktijk resultaten De methode is in de Drentse gemeenten Echten en Zuidwolde toegepast.
Ondersteuning en omvang in tijd: Van start tot en met de uitvoering duurt het traject ongeveer een jaar.
Informatie STAMM J.Th. Van Luik Eemland 5 b 9405 KD Assen Telefoon: 0592 – 394400 Website: www.stamm.nl

17. Village Appraisal (Dorpswaardering) Beschrijving van de methodiek Het is een onderzoeksmethode die door bewoners, onder begeleiding van ondersteuners, wordt uitgevoerd. Er wordt gebruik gemaakt van vragenlijsten die per computer aangepast en verwerkt worden. Het is een methode die uit Engeland afkomstig is. De software vraagt nog enige aanpassing qua gebruiksvriendelijkheid en verwerkingssnelheid. De 'werkgroep' bestrijkt een grote populatie; iedereen wordt in staat gesteld om mee te doen qua inbreng en die inbreng kan anoniem zijn. De ingewikkeldheid van de methode stelt eisen aan de 'trekkersgroep', hun motivatie en kennisniveau. Het kost veel tijd. Het proces is vooral op onderzoeksresultaten gericht en er is minder aandacht voor interactie met overheidsvertegenwoordigers. Te onderscheiden fasen: Voortraject In deze fase wordt lokale steun voor het project gezocht. Tevens vindt werving voor de bewonersgroep plaats en vallen er besluiten over doel en middelen. Onderzoeksfase - Opzet onderzoek: De enquête wordt gepland, de onderzoeksvragen geformuleerd en de enquêteformulieren aangemaakt. - Uitzetten van de enquête: met behulp van vragenlijsten gegevens verzamelen van individuen en gezinnen. - Gegevensverwerking: invoeren van enquêtedata in het softwareprogramma. - Analyse: het maken van rechte tellingen en het leggen van dwarsverbanden. - Rapportage: het interpreteren en rapporteren van de resultaten. - Verspreiding resultaten: het vermenigvuldigen en lokaal verspreiden van de rapporten. Natraject Follow-up in de vorm van lokale debatten om mandaat te krijgen voor actiepunten. Acties. Monitoring van daarop volgende ontwikkelingen en evaluatie. Binnen de methode ter beschikking: • Vragenlijsten • Cd-rom met software • Handleidingen voor methode en voor de software • Helpdesk Het traject duurt ongeveer een jaar. Inzet van een externe begeleider wordt door alle partijen als een noodzaak gezien. Onderzoek, gegevensverwerking, analyse en rapportage vragen nadrukkelijke begeleiding en ondersteuning.
Praktijk resultaten Er zijn 4 pilots uitgezet in Sluis, Sluiskil, Spaarnedam, Nieuw-Scheemda/t Waar. De pilots zijn ook geëvalueerd in opdracht van LCO door het Instituut voor Stedelijk Onderzoek en Ruimtelijk Beleid van de Universiteit van Amsterdam. De publicatie is beschikbaar. De onderzoeksopdracht stemt qua uitwerking tot tevredenheid. Dat effect is positief. Of de resultaten beklijven vraagt men zich af. Vooral omdat geen vervolgacties zijn vastgelegd.
Ondersteuning en omvang in tijd: Van start tot en met de uitvoering duurt het traject ongeveer een jaar.
Informatie LCO Postbus 1004 8001 BA Zwolle Telefoon: 038 – 4232112 E-mail: lco@lcoz.demon.nl

4. Conclusies, aanbevelingen en uitwerking van bevindingen

4.1 Methoden of werkvormen

Er zijn 60 methoden om tot dorpsplanontwikkeling te komen de revue gepasseerd. De eerste constatering bij het bezien van deze methoden is, dat bijna alles 'methode' wordt genoemd. Soms gaat het echter naar onze mening niet zozeer om een methode, maar om een werkvorm. Wat alle methoden – zo blijven wij ze maar noemen – gemeen hebben, is dat zij allen nadrukkelijk een activeringsrol nastreven en dat ook waarmaken.

Uit de 60 methoden is een selectie gemaakt van 17 methoden die zijn beschreven. Zeker waar het deze 17 beschreven methoden betreft voldoen zij aan hun activeringsdoelstelling, waardoor mensen zich meer betrokken gaan voelen met hun omgeving, planvorming, onderlinge verbanden aangaan en vrienden en kennissen opdoen. Binnen al deze methoden zijn ook bijzonder leuke, inventieve werkvormen te onderscheiden, die dit teweeg brengen. Werkvormen die uitermate geschikt zijn om in specifieke omstandigheden aan te wenden. Als uit dit brede repertoire aan werkvormen kan worden geput om tot maatwerk voor allerlei situaties te komen, hebben wij goud in handen! Overigens valt op dat tussen methoden ook opmerkelijk veel van elkaar geleerd, geleend, bewerkt of overgenomen is waar het werkvormen betreft! De vraag is dan tegelijkertijd wiens gedachtegoed het dan is. Het geeft in ieder geval de vrijheid om uit dit omvangrijke scala te putten, mits zij wettig gedeponereerd zijn!

De belangrijkste oriëntatie die in alle methoden is aangetroffen, is die op activering. Wat betreft het activerend vermogen, werken aan cohesie en het werken aan een visie of aan plannen met bewoners scoren zij allen. bezig zijn met een dorpsplan en de ontwikkeling daarvan leidt tot verdiepte inzichten, herkenning van het politieke spel en leidt daardoor veelal tot een persoonlijke groei en zelfbewustzijn in relatie tot een omgeving. Dit zijn belangrijke waarden die als neveneffecten van planontwikkeling naar boven komen. De realiseringswaarde en succeswaarde van de plannen komen daar in de meeste methoden achteraan en zijn onvoldoende geïncorporeerd. Veelal staat het proces voorop en wordt de ontwikkeling van het plan als een project gezien dat je afrondt.

4.2 Ambities zijn maatgevend

Als de ambities bij het maken van het dorpsplan vooral gestoeld zijn op het activeringseffect en werken aan sociale cohesie en minder op beleidsbeïnvloeding en beleidsimplementatie, dan is er een ruime keuze aan methodieken. Overigens moet ook activering zich beloofd zien in de realisering van voorzieningen en projecten. Zonder dat zal de motivatie van de deelnemers geen stand houden. Dus: beleidsbeïnvloeding en invloed op besluiten zullen zonder twijfel een rol spelen. Alleen zijn geen van de methoden daar specifiek op toegesneden.

4.3 De keuze voor draagvlak – activering – sociale cohesie; één van twee aanbevelingen

Nogmaals: als u kiest voor activering sec, dan is de keuze in het aanbod groot. De aanbeveling die wij hieraan koppelen is: kies voor een korte, vrij eenvoudige, beproefde methode. Ga als gemeente of als bewonersorganisatie vooral niet zelf het wiel uitvinden!

In Overijssel is uitgebreide ervaring opgedaan met twee methoden die in het oog springen. Zij zijn beperkt in omvang en tijdsinvestering en hebben activeringskwaliteiten. Dat zijn *Buitengewoon leefbaar/Vrouwen aan zet* en de *Paledmethode*. *Vrouwen aan zet* heeft zijn toepassing gevonden binnen Leader in Overijssel en wordt toegepast door de drie Plattelandsvrouwenorganisaties en Equivalent. De *Paledmethode* is in zeker een tiental Overijsselse gemeenschappen uitgevoerd in samenwerking met de OVKK. Deze methoden leveren qua inzet/kwaliteitsverhouding op het gebied van draagvlak, activering en sociale cohesie goede resultaten. *Dit is aanbeveling één.*

Als u echter een product wilt dat meer impact heeft op beleidsontwikkeling, dat bredere vormen van cohesie en samenhang vertoont, voldoet aan kwaliteitseisen van compleetheid en gebiedsgericht van invloed kan zijn, dan verwijzen wij naar de volgende paragrafen. *Daarin vindt u aanbeveling twee.*

4.4 Als u kiest voor verdergaande effecten

Het werken aan de toolkit heeft ook tot een kritische blik geleid. Een kritische blik op de huidige praktijk, die een lappendeken aan plannen oplevert die niet aan elkaar te koppelen zijn. Een kritische blik op de bekeken methoden (welke methode bezit de kwaliteiten om daar verandering in aanbrengen en mogelijk als standaard gelden?).

En – niet als laatste – een kritische blik over eigen werkzaamheden, wat betreft de ontwikkeling van deze toolkit. Want wat draagt een toolkit, zoals die oorspronkelijk bedoeld was, bij aan het verhogen van de beleidsmatige impact van dorpsplannen? Het antwoord daarop is, dat de toolkit in zijn oorspronkelijke opzet slechts een grotere diversiteit aan uitkomsten oplevert. Maar: het is wat de klant wil. Als de bewoners die het betreft, hun gemeentebestuur en het provinciaal bestuur samen de ambities hebben om breder te kijken, dan zullen zij ook lijn willen aanbrengen in de ontwikkeling van dorpsplannen. Met name door met elkaar eisen te stellen aan de kwaliteit van dorpsplannen.

Van de andere kant: die kwaliteit moet ook op eenduidige wijze kunnen worden geleverd door de instellingen die de methoden aanbieden en de procesbegeleiding ter hand nemen.

De tien provinciaal werkende instellingen die in de inleiding genoemd zijn, nemen wat dat betreft de uitdaging aan. Op basis van specifieke expertise, de kennis van de huidige situatie en op basis van het kritisch bekijken en aanvullen van bestaande methodieken wordt de draad in collectief verband opgepakt. Dit moet op korte termijn leiden tot een Overijssels concept, dat aan een aantal kwaliteitsnormen voldoet, qua opzet en qua vergelijkbaarheid van uitkomsten. De tien Overijsselse instellingen gaan u een aanpak bieden!

4.5 Wat wordt gemist bij bestaande methoden en vraagt om een antwoord?

Bij de bestaande methoden mist vooral een bredere, integrale systematiek.

Voorbeelden daarvan:

- Begeleidende instellingen moeten – om goed werk te leveren – weten waaraan zij beginnen. Inzichten omtrent de sociale infrastructuur waarmee zij te maken krijgen is een randvoorwaarde. Bij geen van de methodieken wordt hier methodisch op ingegaan;
- Om tot een goede vraagstelling te komen, is een zeker inzicht in demografische gegevens noodzakelijk. Eenduidige cijfers over bevolkingssamenstelling, migratiebewegingen, en bedrijvigheid zijn de onderbouwing van de aanpak én van de vraagstelling. Een dergelijk gesystematiseerd inzicht maakt dat er op onderbouwde wijze recht kan worden gedaan aan specifieke omstandigheden, zonder methodisch af te wijken van de aanpak op andere locaties. De vraagstelling die voortkomt uit de kale cijfers kan vermoedens bevestigen of ontzenuwen. Geen van de onderzochte methoden voorziet in systematische, cijfermatige onderbouwing van de vraagstelling;
- Het betrekken van bewoners kan op vele manieren en middels vele werkvormen. De praktijk van betrokken organisaties in Overijssel wijst uit dat werkgroepen meestentijds vooral aantrekkelijk zijn voor mannen tussen de 40 en de 60 jaar. Dat het zo is, kunnen wij constateren. Maar de toegepaste methodiek moet ook werkvormen bevatten die het voor jongeren, vrouwen en ouderen aantrekkelijk maakt om zich te laten horen. En liever nog: die deze groepen tot actieve deelname kan verleiden. Onderzochte methoden zijn veelal niet compleet in het benaderen van specifieke leeftijds- of doelgroepen. Uit cijfers kan ook blijken dat vergeten groepen aan bod moeten komen. Uit oriëntatie op de sociale infrastructuur kan vooraf rekening worden gehouden met controverses zoals rondom 'import' versus oorspronkelijke bewoners;
- Alle belangrijke aspecten van leefbaarheid moeten aan bod komen, zoals: cultuur, cultuurhistorische omgeving, landschappelijk en qua bebouwing, natuur, algemene voorzieningen, jeugdvoorzieningen en voorzieningen voor ouderen, milieu, verbindingen en economische dragers voor nu en voor de toekomst. In de meeste gevallen wordt niet consequent en bewust gewerkt aan het brede beeld. Vaak worden in de huidige methodieken mensen aan het woord gelaten, maar zelden consequent bevraagd. Dit levert nooit een compleet beeld op. In de Overijsselse aanpak willen wij de compleetheid realiseren door middel van de samenwerking tussen de experts op al deze terreinen;

- Activering kan geen doel op zich zijn; er moeten ook resultaten behaald kunnen worden vanuit die inzet. Door een duidelijke verhouding te scheppen tussen het bewonersinitiatief en de rol van de gemeente en de provinciale overheid kunnen misverstanden voorkomen worden. Een dergelijke verhouding schept ook perspectieven die samenhangen met prioriteitstelling en de onderbouwing van wensen. Weinig methoden gaan in op verheldering van de verhoudingen en op afspraken omtrent verantwoordelijkheden tussen bewonersgroepen en overheidslagen;
- Een dorpsplan is veelal een momentopname. Om aan de eis van vergelijkbaarheid van plannen tegemoet te komen, moeten ook actuele plannen met elkaar vergeleken kunnen worden. Geen van de methoden voorziet hierin. De gezamenlijke instellingen in Overijssel kunnen door hun permanente relatie met de provincie – en dus met het gebied – een aanpak bieden die voorziet in periodieke bijstelling en actualisering van plannen. Een cyclische bijstelling gaat onderdeel uitmaken van het Overijssels model dat u aangeboden wordt!
- Ieder gebied heeft recht op een eigen specifieke aanpak. Daarvoor kan gebruik worden gemaakt van een breed spectrum aan werkvormen uit de toolkit, maar het vraagt ook om specifieke vaardigheden wat betreft bijvoorbeeld het betrekken van jongeren. Lokale instellingen hebben hier een belangrijke rol in. Methodisch moet dit leiden tot een goede benadering, maar de uitkomsten moeten met elkaar vergelijkbaar zijn! (Met dit pleidooi voor een systematische werkwijze vervallen we in herhalingen...)

4.6 Aanbeveling twee: Kies voor de verdiepte aanpak

In de vorige passage zijn de manco's genoemd van de bestaande methodes. De Overijsselse instellingen gaan daar op korte termijn een antwoord op geven met een verdiepte aanpak. Hoewel nog niet helemaal voorhanden, tekent de contour van een nieuwe aanpak zich duidelijk af in gesprek met de betrokken Overijsselse organisaties. De invulling van het model, de methoden, de taakverdeling en uiteindelijk het aanbod gaat kort na 17 juni van start. De mening van de gemeente als direct belanghebbende overheid is hier voor ons heel belangrijk in. En die mening wordt gevraagd aan de Overijsselse gemeenten op 17 juni.

In de gemeente Tubbergen wordt met voornoemde aandachtspunten rekening gehouden binnen het project 'Sociale schets nieuwe stijl'. Met het project wordt gepoogd om door middel van een leefstijlbenadering in een onderzoeksmethode meer zicht te krijgen op de vraag van bewoners met betrekking tot het (toekomstige) voorzieningenniveau. Bij de ontwikkeling van dorpsplannen voor de kernen Geesteren en Tubbergen zal de leefstijlbenadering getoetst worden op praktische bruikbaarheid. Als de uitkomsten positief zijn, kan de methode gestandaardiseerd worden en toegevoegd aan het onderzoeksinstrumentarium voor de opstelling van dorpsplannen.

Het spreekt in dit verband voor zich dat het voor alle Overijsselse gemeenten van groot belang is om ook met betrekking tot onderzoeksmethoden tot compleetheid en standaardisering te komen, waardoor de afstemming in de toekomst nog beter kan verlopen. De resultaten van het pilotproject in Tubbergen kunnen daar een goede impuls aan geven!

Kort na 17 juni wordt aan de hand van de uitkomsten van het symposium en de reacties van de gemeenten op een snelle realisering van het *format Overijssel voor dorpsplanontwikkeling* gemikt door de tien instellingen betrokken bij en betrokken op de ontwikkeling van het Overijsselse platteland.

Gemeenten, bewonersorganisaties met ambitie en de wens meer effect te willen bereiken met een te ontwikkelen dorpsplan vragen de gezamenlijke instellingen te kiezen voor *aanbeveling twee*: te kiezen voor de vernieuwde aanpak. Dit vraagt weliswaar even geduld, maar de instellingen menen snel met een effectief en kwalitatief goed alternatief te kunnen komen. Qua begeleidingskosten zullen die niet afwijken van het gemiddelde dat wij hebben aangetroffen tijdens de samenstelling van de overzichten van de methoden. Qua resultaten en effect op termijn denken de gezamenlijke instellingen een sterke aanpak te kunnen neerzetten!

De gezamenlijke instellingen:

- 3-PVO (NBvP-Vrouwen van Nu, Passage Overijssel, Christelijk Maatschappelijke vrouwenbeweging en Zij-actief, Katholiek Vrouwennetwerk)
- Equivalent
- Het Oversticht
- Kunst en Cultuur Overijssel
- Landschap Overijssel
- Natuur en Milieu Overijssel
- Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen
- Projectbureau Kulturhus/OBD
- SENtrum Raalte, het samenwerkingsverband van de drie provinciale ouderenbonden
- Servicecentrum Vrijwilligerswerk Overijssel
- Spil Adviesgroep
- Stimuland

Zij houden u op de hoogte van ontwikkelingen met betrekking tot dit – volgens betrokkenen die tot nog toe zijn gehoord – *meer dan redelijk alternatief!*

Op basis van de gekozen uitgangspunten kan dan ook nadrukkelijk werk gemaakt worden en invulling worden gegeven aan gemeentelijke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden die in het kader van de komende Wet Maatschappelijke Ondersteuning op hen afkomen. Ook kan worden geanticipeerd op landelijke en Europese ontwikkelingen die worden ingezet met de vastgestelde Agenda Vitaal Platteland en kan een omgangsvorm worden ontwikkeld met de in voorbereiding zijnde Nota Ruimte.

En is dit niet *uw* alternatief: dan heeft u altijd de toolkit nog om uit te putten...

5. Slotwoord

De toolkit of gereedschapskist die nu voor u ligt biedt inzicht en overzicht over toepasbare methoden bij planontwikkeling voor dorpen en gebieden. Dat is in overeenstemming met de afspraak over hetgeen er werd beoogd door de provincie Overijssel als opdrachtgever en Spil Adviesgroep. Tijdens het proces van realisering is daar door de makers wat aan toegevoegd. Namelijk de constatering dat een completere, meer integraal aangepakte methodiek op z'n plaats zou zijn. Dit laatste bleek een gedeelde opvatting van collega-organisaties die zich ook met dit werkterrein bezighouden. Met die constatering willen de gezamenlijke organisaties verder om daarmee een nieuw perspectief te bieden aan dorps – gebiedsplanontwikkeling. Het surplus 'op het gebruikelijke' concept voor een toolkit moet ook een vervolg krijgen. Wij geloven in een completere aanpak en in de haalbaarheid om dat te realiseren. Temeer omdat de conclusies in de afgelopen maanden niet alleen gedeeld bleken door partner-instellingen, maar opvattingen ook weerklank vonden in gesprek met bewonersvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren van gemeenten en bij de betrokken gedeputeerde en de provinciaal ambtenaren (willekeurige volgorde!). Wij geloven dus met elkaar in compleetheid bij planvorming en daarnaast in het partnerschap om dat te bereiken!

In een bijlage treft u nog een schema aan met de 60 methoden die de revue gepasseerd zijn. Dit schema bestaat uit een scoringslijst, op basis waarvan de projecten zijn gescreend en beoordeeld op hun bruikbaarheid, hun compleetheid en het bevatten van interessante werkvormen. Deze lijst geeft mogelijk een beter inzicht in de wijze waarop tot de keuze voor de beschrijving van 17 methoden is gekomen. Geen van de methoden haalt de hoogst mogelijke score. Daar streven wij wel naar, met de vernieuwde aanpak voor deze provincie waar we met de gezamenlijke instellingen aan gaan werken!

Bijlage: Onderzochte methoden en de weging daarvan

In de inleiding is aangegeven dat er 60 methoden onder de loep zijn genomen. Deze 60 zijn in een scorelijst geplaatst, waarbij zij zijn beoordeeld op: compleetheid van de methode, praktische bruikbaarheid en het bevatten van interessante werkvormen. Daarop konden de methoden scoren binnen een reeks van 0 tot 5.

Uiteindelijk hebben 17 methoden het best gescoord. Deze 17 zijn in het schema **vet** afgedrukt.

Opvallend was dat veel methoden gebruik maken van dezelfde werkvormen. De meest gebezigde werkvormen komen terug in de 17 beschreven methoden. In het schema treft u ook enige verwijzingen aan bij methoden die niet zijn beschreven. Die verwijzingen betreffen aardige, bruikbare invalshoeken of werkvormen die zij in zich hebben. Die hebben wij niet verloren willen laten gaan in de afvalrace!

Het overzicht en de scores:

	METHODE	COMPLEETHEID METHODE	PRAKTISCHE TOEPASBAARHEID	BEVAT INTERESSANTE WERKVORMEN	SCORE (TOTAAL)
1	ABCD	3	5	4	12
2	Actieonderzoek	1	2	1	4
3	A3☀	3	3	3	9
4	AGORA/IPP	3	4	4	11
5	Beursmethode(Twexx)	2	2	2 7*)	6
6	Buitengewoon leefbaar	3	4	3	10
7	Campagne methode	2	2	2 8*)	6
8	Campesino a Capesino	1	1	1	3
9	Delphie methode	2	1	2 3*)	5
10	Dialoog	3	3	4	10
11	DIA methode	3	3	3	9
12	Dorpseffecten	2	2	1	5
13	Dorpsspiegels	3	3	4	10
14	DTO	2	1	1	4
15	Effectief actief	2	2	1	5
16	Farmer field school	2	1	1	4
17	Foto-Tour	3	3	3	9
18	Gebiedsgerichte aanpak door gemeente	2	2	1	5
19	Gebiedsgerichte methode VHS Bergen	1	1	1	3
20	Gibson methode	2	1	2 4*)	5
21	Glynwood Countrysite Exchange	2	2	0	4
22	GRAAP	2	1	1	4
23	Group Model Building	2	1	2	5
24	Infraplan	2	1	1	4
25	IPEA	1	1	2 1*)	4
26	KDO aanpak	1	1	1	3
27	King PPS	1	1	1	3
28	Leader	2	1	1	4
29	Learning Community	2	1	2	5
30	LER	3	3	3	9
31	OOPP	1	1	2	4

32	Oriëntatie traject Plattelandstoerisme	2	1	1	4
33	Paled	3	3	3	9
34	Participatieve Gender Analysis	2	1	1	4
35	Partners voor leefbaarheid	2	2	1	5
36	Pegasus	1	1	1	3
37	PIN Model	2	1	2	5
38	Planning For Real	3	3	4	10
39	PLATOO	3	3	4	10
40	PM&E	1	1	1	3
41	PODIA	2	1	1	4
42	POP	1	1	1	3
43	PRA/PLA	1	1	1	3
44	Quatroq	3	3	3	9
45	RAAKS	2	1	1	4
46	Rivier model	2	2	2 2*)	6
47	ROM methode	1	1	1	3
48	Samenwerken aan de toekomst	2	2	1	5
49	Scenario methode	3	3	4	10
50	SEAN	2	1	1	4
51	SimRuralis	2	2	2 *#	6
52	Sowieso leefbaar	1	2	2	5
53	Stipo aanpak	2	2	2 5*)	6
54	Strategische Keuze Benadering	2	1	2 6*)	5
55	Strategische Planning methode	2	1	1	4
56	Toekomstwerkplaatsen	2	2	1	5
57	Top LENS	3	3	3	9
58	Van onderop samen	2	3	3	8
59	Verder dan keukentafel	2	1	1	4
60	Village Appraisal (Dorpswaardering)	5	2	2	9

Bruikbare werkvormen uit onbeschreven methoden:

- 1*) In de methode wordt ruime aandacht besteed aan overheidscommunicatie / onderling en met de omgeving. Het beleid en ontwikkelen daarvan wordt op een interactieve wijze tot stand gebracht.
- 2*) Het is door OVKK als model ontwikkeld en toegepast. Het heeft veel raakvlakken met de PALED methode.
- 3*) De methode is erop gericht toekomstscenario's te ontwikkelen. In de methode LER wordt hiervan ook gebruik gemaakt.
- 4*) De methodiek is geschikt om in groepsgesprekken ook deelnemers met minder communicatieve vaardigheid aan bod te laten komen. Ideeën en opvattingen die iedereen deelt, worden uitgefilterd, de discussie kan zich concentreren op omstreden onderwerpen en de argumenten die spelen om tot een eigen opvatting te komen of consensus te bereiken.
- 5*) Methode en werkwijze is sterk gericht op het gezamenlijk ontwikkelen van strategie, visie en plannen. Er wordt gezamenlijk een streefbeeld van het gebied ontwikkeld. Alle betrokkenen kijken gezamenlijk wat zij kunnen bijdragen aan de realisering ervan.

- 6*) Methode is gebaseerd op het PIN Model. **P**osities (standpunten) **I**nteresses (belangen) en **N**oden (behoeften). De deelnemers maken met elkaar een leerproces door en zoeken naar consensus bij behoeften. Van daaruit worden plannen verder ontwikkeld en uitgevoerd.
- 7*) Methode richt zich op het aanspreken van hulpbronnen die al in de wijk aanwezig zijn. De bronnen worden als aandelen gezien en er wordt als het ware op de beursvloer gehandeld met de aandelen. Methode is een creatieve uitwerking van de ABCD methode.
- 8*) Een kortdurende activeringsmethode die bewoners en overige betrokken organisaties in de wijk laat samenwerken om snel en zichtbaar resultaten te boeken. Zonder vervolgtraject kan de methode de betrokkenheid van bewoners voor lange tijd frustreren.
- #) Het is een virtueel en ruimtelijk computerspel. De spelers krijgen inzicht in de onderhandelingsprocessen en rolwisselingen tussen de partners. Het spel kan een bijdrage leveren aan de cultuurverandering, organisatievernieuwing en samenwerkingsvormen. De methode verkeert momenteel in de ontwikkelfase.